

društvene obavijesti

Glasilo

HRVATSKE KULTURNE ZAJEDNICE u Švicarskoj Br. 102, prosinac 2008.

prilog
HRVATSKI
SVJETSKI KONGRES

LAŽ I ISTINA

Piše: Osvin Gaupp

**Kad laž ima lijepo ruho,
A istina ružno,
Tad laž svuda dobro prođe,
A istina tužno.**

August Harambašić
"Pjesma Trnu", 1899.

Nije uvijek lako razlikovati istinu od laži, posebice kad je ova posljednja odjevena u lijepo ruho. Komunisti, nekadašnji komunisti u novonastalim strankama (reciklirani komunisti) i oni slične ideologije, a takvih ima i na zapadu, posebno su uspješni u umatanju laži u lijepo ruho. A za tkaninu tog ruha upotrebljavaju opće etičke i moralne vrjednote, često i kršćanske, kao što su: briga za malog čovjeka, socijalna pravda, ljudska prava, jednakost, tolerancija, sloboda govora, i slično.

Pri tome je iritantno da su ti isti nedavno silom gazili ljudska prava i slobodu govora i mišljenja, a i danas su potpuno netolerantni prema drugačijim mišljenjima i pokušavaju gdje mogu spriječiti da druga mišljenja dođu u javnost. Ali i u tom slučaju znaju tu svoju netoleranciju dobro odjenuti, pa je primjerice i najmanja kritika njihovih postupaka odjednom "govor mržnje", a izjave naših biskupa o nekim pojavama u društvu "nedopustivo miješanje crkve u politiku".

A najveći govor mržnje upotrebljavali su i upotrebljavaju upravo komunisti, odnosno bivši komunisti. Oni su sve neistomišljenike proglasili narodnim i klasnim neprijateljima i svoju su netoleranciju i mržnju konkretizirali masovnim

likvidacijama istih. U ime komunizma ubijeno je oko 90 milijuna ljudi, daleko više nego je to uspjelo Hitleru (21 mil.), a Tito je u tom zločinačkom podhvatu sudjelovao sa 1,17 milijuna, prije svega Hrvata (vidi tabelu "Najkrvaviji diktatori 20-tog stoljeća", DO br. 96, str. 6). Usprkos toga jedan od najljepših trgova u Zagrebu nosi ime "Trg maršala Tita". Još uvijek, i pitanje je kako dugo?

Nakon prvog šoka izazvanog gubitkom prvih višestranačkih izbora komunisti su prilagodili komunističku terminologiju terminologiji lijevo-liberalnih krugova zapada. Preuzimanjem vlasti 03.01.2000., uz pomoć tog istog zapada, sustavno su preuzeli kontrolu televizije i svih relevantnih tiskovina. Tu kontrolu drže i danas.

Komunisti su uvijek u svrhu preuzimanja vlasti radili destruktivno kako bi destabilizirali društvo i nemir iskoristili u svoju svrhu. Ta strategija se osjeća i danas u Hrvatskoj. U svim medijima je većina vijesti negativna, 90 % dnevnika, glavne informativne emisije na televiziji, bavi se sudskim procesima, aferama, kriminalom, poskupljenjima goriva, navodnom udaru na životni standard građana i sl.. Izgleda da su jedine dozvoljene pozitivne vijesti one iz sporta.

U Hrvatskoj je ubačena i jedna dodatna komponenta destrukcije, i tu prednjači današnji predsjednik države, a to je trovanje naroda zloupotrebjavajući jednu ljudsku slabost, koja je navodno tipična za Hrvate: jal i zavist. Predsjednik Mesić nam je već u svom prvom mandatu govorio o ogromnoj pljački i obećao povrat navodno opljačkanog novca deponiranog u inozemstvu na koji mi još uvijek čekamo. Od tada ne prestaje priča o pljački i uvijek kada ponestane materijala za afere smisli se neka nova pljačka. Da ne budem krivo shvaćen, ne sumnjam u određene malverzacije pri privatizaciji. Toga je bilo u svim tranzicijskim zemljama. Samo, tko je bio najuvježbaniji i u najboljoj poziciji za malverzacije, ako ne komunisti?

Svrha vikanja "držite lopova" nije uhvatiti lopova, nego stvoriti smutnju i prikazati da je hrvatska država pod vodstvom dr. Franje Tuđmana stvorena na lopovluku.

Prvi hrvatski Predsjednik je u većini slučajeva imao pravo, pa tako i sa svojom procjenom da su oko 20 % Hrvata ustvari u duši Jugoslaveni. A to su većinom upravo reciklirani komunisti, pa se u medijima opet hrvatsko domoljublje, kao u davna jugovremena, proglašava ustaštvom odnosno nacionalizmom. Ili primjerice, bez kritike se tolerira izjava koju je dao Ante Nobile za jedan srpski list: "Oluja je imala više bitnih elemenata koji se približavaju genocidu, nego što je to bilo u Vukovaru". I tom čovjeku je povjerena obrana generala Blaškića!

Ni na takozvanom slobodnom zapadu nije jednostavno u toj bujici informacija razlučiti istinu od u dobro ruho odjevene laži. I ovdje nam se često iz različitih političkih i inih interesa prodaje rog za svijeću. U Hrvatskoj je to još teže, jer druga mišljenja od novopečenih demokrata, a u stvari recikliranih jugo-komunista, nemaju pristup javnim sredstvima priopćavanja. Tako se primjerice prešućuje i *Hrvatsko kulturno vijeće* u kojem je okupljeno preko tisuću značajnih hrvatskih intelektualaca. Ako ih se ne čuje u Hrvatskoj čuli smo ih u Švicarskoj. Pročitajte što nam poručuju prof. Miroslav Tuđman, književnik Hrvoje Hitrec i publicist Mate Kovačević (str. 14-18). Pokušajte razlučiti istinu od laži.

A mi, za utjehu, prenosimo poruku povodom devete obljetnice smrti Prvog predsjednika (HS, Mato Artuković): Hrvatska je slobodna država! Pa neka pati kome smeta!

Blagoslovljen Božić i Sretna 2009. ■

SADRŽAJ

	STRANA		STRANA
Uvodnik	2	Slađana i Dean Tutić	22
Prigodna pjesma	3	Rudolf Ević	22
450 godina tvrđave Nehaj	4	Pavo Čošković	23
500. oblj. N.Š. Zrinski	5	Prvenstvo košarke za invalide	24
Stećci	5	Pismo HSK CH/FL na HRT	25
Oto Reisinger	7	Dobro protiv zla	26
Završna dječja priredba	9	Javno mijenje, istina ili laž	27
Tribina Hrvatska u Haagu	14	Svijet bez nas	28
Pozadina Haaških krivokletnika	15	Obitelj tokom stoljeća	30
Razgovor s dr. M. Tuđmanom	17	Dječja stranica	32
35. Sabor HKZ	19	Svijet tehnike	33
Violine iz Wallisa	20	Iz Švicarske	34
Restoran Matza	21	Obavijesti	35
Susret u Majinama	21		

Naslovnica:

Nagrađeni dječji radovi kao Božićne čestitke

Poledina

Umjetnik Vlado Franjević

BOŽIĆNA NOĆ

Sveta je presveta noć.
To duša osjeća njezinu
blagost i moć.

Veseli se Zemljo cijela!
Noćas nek' se samo
Isusu pjeva!

Nek' narod sav radosno kliče,
Isusov rođendan slavimo!
Nek' se pjeva:
Rodio nam se Spasitelj!
Neka smo noćas kao
jedna obitelj!

U ovoj Božićnoj noći
Svemir od ljepote blista,
a duša je lagana i čista.

Srce svakog vjernika kuca
i brže i jače,
Oh' ne dopusti Isuse mili
da u ovoj Svetoj noći,
od tuge itko zaplače.

Naše molitve iznad
Betlehema lete:
da je radosno i blagoslovljeno
svakom roditelju njegovo dijete,
da siromah ima svega
i prepun stol.
Bogat zadovoljan i darežljivo srce,
A i bolesnome da utihne njegova bol.

Teci lagano, polagano
Presveta Noći.
Nek' srce ljepota
tvoje svjetlosti dira.
Jer duša je u toj tvojoj
Svetoj ljepoti,
uzvišena i blažena
i puna mira.

Marijana Božić, Brig / Wallis
učenica 5 razreda
nagrađena pjesma,
1. mjesto za literarni uradak

LJUBAV

Ljubav je nježna kao vila
makar i nevidljiva bila.
Ljubav je blaga riječ
iako je daleko već.
Ljubav je sunce što se zlati
ljubav uzmi i ljubav će ti se dati.
Ljubav je velika planeta
ljubav je cilj i meta.
Ljubav je nevidljiva kao duh
ljubav je i voda i kruh.
Ljubav je čista i bijela
ljubav, to su plemenita djela.
Ljubav je šarolika kao leptir
ljubav je izazov i nemir.
Ljubav je ponekad udaljena
ljubav je njegova i njena.
Ljubav je najljepši motiv
ljubav nije za zlo, ona je protiv!

Dubravka Pranješ

450 GODINA TVRĐAVE NEHAJ U SENJU

Ko anđela lik stražara
Kruna kruni čelo tvoje,
Gdje si Nehaj, slava stara,
Ponad tebe nadnio je!
Ne, moj rode,
On slobode
Nikad nije bio strah;
Vijek joj cio
Vijence vio
Pradjedovski braneć prah!
(S.S. Kranjčević, Senju gradu)

Cijele ove godine obilježava se 450-obljetnica tvrđave Nehaj, simbola grada Senja i njegove stoljetne borbe protiv Osmanlija i Mlečana. U kuli Nehaj postavljeno je nekoliko tematski različitih izložaba: uz stalnu muzejsku postavu *Senjski uskoci* i *Senjska primorska kapetanija*, postavljene su izložbe *Povijesni pregled Senja*, *Opis tvrđave Nehaj* i *Grdski i plemićki grbovi Senja*.

Senj je jedan od najstarijih gradova hrvatske države koji zauzima značajno mjesto u povijesti i kulturi hrvatskog naroda, a ima kontinuitet života od prapovijesti do danas. U svojoj dugoj povijesti Senj pamti brojne osvajače, monarhije, carstva, kraljevstva i njihove vladare. Svi su oni ostavili traga na prošlost ovoga grada, ali nikad se na zidinama senjskim nije vijao osmanlijski konjski rep, niti sjedio mletački lav. To je grad slav-
nih ratnika i književnika koji su se odupirali svakoj sili silom, istovremeno se brinući za svoje duhovno stvaranje. Tvrđava Nehaj, jedinstveni je spomenik hrvatskoga srednjovjekovnog, obrambenog – fortifikacijskog graditeljstva, simbol grada Senja i njegove stoljetne borbe za čast i slobodu na kopnu i moru protiv Osmanlija i Venecije.

15. i 16. stoljeće za Europu je dramatično razdoblje, jer pred osmanlijskom silom padaju carstva i kraljevstva. Pod zidinama Senja Osmanlije su prvi puta 1463. g., kada pustoše i pljačkaju okolicu. Obrana grada i stanovništva primarna je dužnost vojne, civilne i crkvene vlasti, pa se počinju graditi obrambene tvrđave koje se opremaju topovima većih kalibara i daljeg dometa. 1469. godine osnovana je Senjska kapetanija, kasnije Primorska krajina, koja je začetak buduće Vojne krajine. 1537. pada Klis, a Senj postaje utočište i uporište prebjegima nazvanim uskocima, koji se uključuju u obranu Senja. 1539. godine iskusan vojskovođa Ivan Lenković postaje senjskim kapetanom. Još iste godine piše caru Ferdinandu I. o stanju senjskih bedema, naglašavajući potrebu pojačanja obrane Senja te se zalaže za gradnju jedne moderne i snažne tvrđave na obližnjem brdu. Carskom dvoru trebalo je 12 godina da osigura novčana sredstva, pa tako tek 1551. Lenković može početi s gradnjom

tvrđave. Zbog pomanjkanja klesanog kamena, a odobrenjem vojnih i crkvenih vlasti, Lenković daje porušiti sve javne i crkvene zgrade izvan gradskih zidina. 1558. godine, dakle za samo 7 godina, tvrđava je bila gotova. Stalna posada senjske obrane i tvrđave postaju uskoci, njih 300, koji su u Senju našli utočište nakon pada Klisa. Oni su tvrđavi dali ime Nehaj. Taj naziv označava nehaj za opasnost, što je u narodnoj predaji povezano i s mnogim junačkim djelima uskoka.

Neki od senjskih kapetana bili su znameniti i slavne ličnosti hrvatske povijesti, generali i banovi. Uz spomenu-tog Ivana Lenkovića, istaknuti treba Mirka Derenčina, Petra Berislavića, Grgura Orlovčića, Nikolu Jurišića, Petra Kružića, Nikolu Frankopana i Nikolu Zrinskoga.

Opis tvrđave Nehaj

Tvrđava ima kockasti oblik i orijentirana je prema stranama svijeta. Široka je 23,5 m, visoka 18 m. Debljina zidova u prizemlju iznosi 3,20 m, prema vrhu se sužuje na 2,5 m. Zidovi završavaju kruništem na kojem je pet malih ugao-nih kula. U zidinama se nalazi oko stotinu puškarica i jedanaest velikih otvora za topove. Procjenjuje se, da je ugrađeno oko 7500 tona kamena, pijeska i vapna. U prizemlju, na južnoj strani, vidljivi su temeljni ostatci ranoromaničke crkve sv. Jurja iz 11. stoljeća.

Legende i misli o uskocima Tko su ti uskoci?

- Predziđe Dalmacije. – Kralj Matijaš
- Jedina tvrđava u državi. – Rudolf II.
- Uskrsli Makabejci. – papa Grgur XII
- Uskoci su najbolji ljudi na svijetu za ratno vrijeme. – car Karlo V
- Bog vas čuvao senjske ruke. – Mletačka uzrečica
- Borba između Mletaka i uskoka nalik je na boj između lava i komarca. – Minucio Minuci
- Izgleda da su imali pogodne i vjetrove, i more, i đavole. – Minucio Minuci
- Uskoci kada god im se prohtije, mogu učiniti da zapuše bura. Oni jednostavno u strani zapale vatru i bura je gotova. – Josip Rabatta

Restaurant Tvrđava Nehaj

Smješten u srednjovjekovnom ambientu, uz umjerene cijene nudi odličnu domaću kuhinju - ribe, škampe, rižoto i raznovrsno meso. Otvoren je od 10.00 do 24.00 h

Priredila D. Gaupp ■

Nikola Šubić Zrinski
(Zrin, 1508. – Siget, 7. rujna 1566.)

500. OBLJETNICA ROĐENJA

Povodom 500. obljetnice rođenja u Zaboku je 09.09. 2008. g. otkriven prvi spomenik na otvorenome hrvatskom banu i vojskovođi Nikoli Šubiću Zrinskom.

Zrinski se rodio 1508. g. u Zrinu, a hrvatskim banom imenovao ga je kralj Ferdinand 1542. U najpoznatijem vojnom probodu u hrvatskoj povijesti, 7. rujna 1566. pogiba junačkome smrću pod Sigetom. On je bio pradjeda Petra Zrinskoga, koji je zajedno s Franom Krstom Frankopanom 1671. g. pogubljen u Bečkome Novom Mjestu.

Spomenik je u bronci izradila zabočka akademska kiparica Mirjana Drempetić Hanžić-Smolić po narudžbi udruge *Muži zagorskog srca*, a postavljen je u parku ispred zgrade Croatia osiguranja.

Svečanost je započela svečanim

misnim slavljem u crkvi Svete Jelene Križarice u 18.00 sati, koje je predvodio pomoćni biskup zagrebački monsinjor Valentin Pozaić. U 19.00 sati uslijedilo je svečano otkrivanje spomenika uz prigodan kulturno-umjetnički program u Parku hrvatskih velikana.

Gostima i uzvanicima na samom početku svečanosti obratio se Stoloravnatelj Hrvatske udruge *Muži zagorskog srca* dr. Rajko Fureš, podsjetivši na veliku povijest Hrvata: „Sveta je dužnost slijednika Nikole Šubića Zrinskoga da njega i sve one koji su u dugoj, mukotrpnoj i junačkoj hrvatskoj povijesti za hrvatsku slobodu dali svoje živote zauvijek nosimo u srcima, dajući to isto srce – „za narod svoj“!

Otvorenju su prisustvovali i govorili uglednici i povjesničari: Ivan Jarnjak (potpredsjednik Sabora), Zoran Šikić (državni tajnik ministra kulture), dr. Zvonimir Bartolić (predsjednik Matice Hrvatske iz Čakovca), Sonja Borovčak (župnica Krapinsko-zagorske županije).

D. G. ■

KAMENI SVIJET KOJI NESTAJE STEĆCI

Pune tri godine pripremala se izložba Stećaka koja je 4. rujna 2008. otvorena u Galeriji Klovićevi dvori, a trajala je do 2. studenoga. Izložbom je obrađena cjelokupna problematika vezana uz ove kamene srednjovjekovne spomenike, njihovo nastajanje, podrijetlo, umjetnost, simbolika, topografija, prilozi pronađeni u grobovima ispod stećaka kao i njihova ušćuvanost. Posebno je naglašena potreba trajnog očuvanja ove jedinstvene pojavnosti, koje, osim u Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Crnoj Gori, nema nigdje u Europi. Njihova je zaštita nužna i hitna, jer su njihova oštećenja toliko napredovala da se ukrasi jedva naziru

ili ih uopće više nema. Izložba je obuhvatila četiri segmenta građe: grobne nalaze ispod stećaka, odljeve stećaka u gipsu, velika foto povećanja snimljena na terenu u BiH, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori, te originalne stećke koji su dopremljeni s lokaliteta u Hrvatskoj.

Zbog raspada Zapadnog rimskog carstva u 5. stoljeću i prodora različitih barbarskih plemena, Europa je kulturno i privredno stagnirala sve do kraja 7. stoljeća, a onda život postaje mirniji i civiliziraniji. Stanovništvo počima rasti, obnavljaju se stari i grade novi gradovi, oživjelo je gospodarstvo, posebno trgovina i obrtništvo. Otvaraju se škole, pa ima sve više pismenog pučanstva, koje posebnu pažnju poklanja umjetnosti.

Romanički stil je već u 11. stoljeću navijestio svijetle dane europskoj umjetnosti. Procvalo je graditeljstvo, izgrađeno je na stotine novih crkava, samostana, plemićkih rezidencija, utvrda. Novosagrađeni objekti bogato su ukrašeni plastikom. Uslijedila je gotika, koja je trajala gotovo 300 godina, a renesansa je označila prekretnicu na svim razinama društva, od znanosti, filozofije, književnosti do likovnosti. Ono što je iz toga doba preživjelo ratove, danas se nalazi u svim turističkim vodičima kao preporuka.

I na našim prostorima nastala su briljantna graditeljska i likovna djela, djelovali su umjetnici poput majstora Radovana i kipara Jurja Dalmatinca. U takvoj produktivnoj umjetničkoj klimi, gotovo u potpunoj tišini za Zapadni svijet, na prostoru današnje Hrvatske,

BiH, zapadne Srbije i dijela Crne Gore, nastali su potpuno drukčiji umjetnički proizvodi. Čudni kameni monoliti, veličine od tankih kamenih ploča do gorostasnih kamenih blokova razasuto su ležali po dostupnim i nedostupnim planinskim prostranstvima, pitomim dolinama, uz planinska jezera i obale rijeka, uz putove, porušene crkve, na gradinama i prapovijesnim mjestima. Nastali su početkom 13. stoljeća i izrađivali se slijedećih 300 godina. Bilo ih je na tisuće, a nazivali su ih različitim imenima: mramorje, mramori, biljezi, kamici, usađenik, starobosanski spomenici, bogumilski spomenici, mašete (vjerojatno od turske riječi mešhed/mečit, što znači spomenik junaka koji je poginuo u borbi za vjeru) i stećci (dolazi od riječi stojećak, a znači nešto postojano, veliko, visoko).

Svojom su veličinom ulijevali strah običnom puku, te ih se narod klonio vjerujući da su to groblja koja će svakom onome tko ih oskrvne donijeti trajnu nesreću. Mjesta, odnosno groblja na kojima su se nalazili, narod je nazivao grčko ili svatovsko groblje. Naime, legenda kaže da su nekada jako, jako davno u krajevima gdje se nailazi na groblja s ovim monolitima živjeli Grci koje je zadesila strašna zima s golemim snijegom. Ta je zima trajala sedam godina što Grci nisu mogli izdržati te su poslurali nalog svojega cara i nekamo se odselili. Ostala je samo jedna neposlušna princeza, živeći u pećini u kojoj se, prema legendi, nalazilo blago koje ona nije željela ostaviti. Zbog neposlušnosti, otac-car ju je prokleo i ona se pretvorila u zmaja koji još i danas čuva to ►

blago. Jedna druga legenda (vezana uz sela sjeverne Bosne), kaže da su se jednom susreli svatovi koji su se zbog neke stare mržnje ili zbog mladenke toliko posvađali da su se međusobno potukli te su svi izginuli, a golemi kamenovi su njihovi grobovi.

Prve zabilješke o stećcima datiraju iz polovice 16. stoljeća. Napravilo ih je poslanstvo austrijskog cara Ferdinanda I., koje je diplomatskim poslom putovalo u Carigrad na susret s turskim sultanom Sulejmanom II., a čiji je član, kao tumač za latinski jezik, bio Slovenac Benedikt Kuripešić koji je prema bilješkama, koje je vodio tijekom putovanja, 1530. g. sastavio svoj čuveni putopis „Itinerarium“ u kojemu kratko opisuje stečke u Bosni, u selu Lađevine, blizu mjesta Rogatice.

Prošlo je dosta vremena dok legende i mitovi o podrijetlu i značenju stećaka nisu prestali biti jedina objašnjenja i dok ih se nije počelo znanstveno istraživati. Tek 70-tih godina 18. stoljeća u svijet su počeli prodirati podatci, donekle znanstveni, o postojanju jedne posve posebne umjetnosti u Dalmaciji i u Bosni i Hercegovini. O stećcima pišu strani putopisci i znanstvenici, te domaći povjesničari, arheolozi i fratri. Prvi podatci o stećcima pronađeni su kod dalmatinskog povjesničara fra Gaspara Vinjalića koji je 1746. opisao stečke u Biskupiji kod Knina. Godine 1759. Andrija Kačić-Miošić u knjizi „Razgovor ugodni naroda slovinskoga“ spominje da se na više mjesta u primorju nalaze stećci. Sustavno proučavanje stećaka počinje tek nakon što je Austro-Ugarska okupirala Bosnu i Hercegovinu.

Po zadnjem poznatom popisu iz 1980. godine u BiH je utvrđeno postojanje oko 60'000 stećaka, u Hrvatskoj oko 4'500, u Srbiji oko 2'300, a u Crnoj Gori oko 3'000. Žestoke rasprave vode se o kulturnom podrijetlu, odnosno pripadnosti ovih kamenih nadgrobnih spomenika, kojih nema nigdje drugdje na svijetu. Znanstvena su se tumačenja kretala između dvije teorije o pripadnosti – etničke, odnosno vjerske. Posljednja je vezala stečke uz bogumilstvo i srednjovjekovnu Crkvu bosansku. Međutim, padom Bosne pod osmansku vlast 1463. godine bogumilstvo se ugasilo, dok se stećci postavljaju i u prvim desetljećima 16. stoljeća. Teorija o etničkoj pripadnosti stećaka Vlasima ima znatno više pristalica, nju pak vrlo oštro opovrgava don Ante Škobilj knjigom „Obredne gomile“, koja je bila rezultat njegovih arheoloških istraživanja. „Kada se uzme u obzir rasprostranjenost, njihova povezanost s gomilama i gradinama, ornamentika, znakovi i simboli, natpisi, pismo i jezik, moramo priznati da su stećci spomenici hrvatske narodne kulture...“ piše on.

Pod stećcima se pokopavaju svi koji to sebi mogu priuštiti. Odatle i veliki raspon između najneuglednijih grubo obrađenih ploča i bogato ukrašenih sanduka i sljemenika. Bogatstva reljefa i načina na koji ga majstori „kovači“ (tako su zvali klesare) upotrebljavaju, govori o bogatstvu onoga za kojeg je stećak napravljen i njegovom životu. Česti su motivi lova, viteških turnira po Europi ili ispraćaja u rat, prepoznatljive po pojavi ženskog lika koji pridržava konja i koplje viteza. Imena kovača ostaju tajna, a bilo

je puno radionica na svim područjima gdje se stećci pojavljuju. Jedini potpisani klesar na stećcima u Hrvatskoj je kovač Jurina.

Kome god stećci pripadali, vrijedno ih je sačuvati. Stoljećima vremenski nagrizani, njih 95 % danas je u katastrofalnom i alarmantnom stanju. Ovo rarično srednjovjekovno umjetničko blago atrakcija je, koja bi mogla konkurirati divovskim skulpturama na Uskršnjim otocima. Stećci su naš Michelangelo i Leonardo. Kao najvažniji spomenički dokaz predosmanlijske Bosne, stećak zaslužuje kandidaturu za Listu svjetske baštine UNESCO-a.

Priredila D. G. ■

OTO REISINGER - RETROSPEKTIVA
RADOVA U GALERIJU KLOVIČEVI DVORI

MAJSTOR KARIKATURE

Pero, Klara i Štefek, tko ih ne poznaje? Odrastali smo s tom malom obitelji, koja nas je nasmijavala, ali i javno progovarala o problemima ljudi u on-
dašnjoj državi.

Oto Reisinger (81), doajen hrvatske karikature, dobio je retrospektivnu izložbu svojih radova povodom 60 godina djelovanja. U Klovičevim dvorima izložba je otvorena 2. rujna i s produljenjem od dva tjedna, trajala do 12. listopada 2008. g.

Između više od 50'000 radova, izabrano je oko 500 karikatura, portretnih karikatura, plakata, stripova, ilustracija za knjige, te šalice i tanjuri s njegovim ilustracijama. Izložbu su napravili akademski kipar i scenograf Nedjeljko Mikac i viša kustosica Klovičevih dvora, Jasmina Bovoljak, a tekst u katalogu napisao je Frano Dulibić, profesor stripa i karikature na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Priprema izložbe trajala je dvije godine. Oko 15'000 karikatura i crteža g. Reisinger je sačuvao kod kuće, ali mnoge druge su nestale, jer mu novine nisu vratile originale. Potraga za tim radovima vodila se u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci istraživanjem tiskovina. Izložba je smještena u 10-tak odvojenih soba. U prvoj su prostoriji bile postavljene skice i rani radovi, u drugoj portreti (od Dražena Petrovića do Pavarottija i Miloševića), zatim slijede karikature na temu turizma, vanjske i unutarnje politike, Domovinskog rata, strip, Europa, škakljive erotske karikature smještene u crvenoj sobi, primijenjena umjetnost

(oslikani tanjuri, šalice, plakati, knjige), kultura i na kraju zdravstvo. Tko je htio sve pažljivo razgledati i pročitati, morao je računati sa nekoliko sati boravka u galeriji, koje sigurno nije žalio.

Reisingerovi predci bili su graditelji orgulja i imućni ljudi, koji su iz Austrije došli u Donju Štajersku (dio Slovenije) gdje su imali vinograde i druga imanja. Djed je sagradio hotel Petka u Dubrovniku, a u Zavidovićima pokrenuo pilanu i napravio kuću veliku poput dvorca, koja je nakon 2. sv. rata pretvorena u drvo-industrijski kombinat Krivaja. Otac Karl, graditelj kao i djed, bio je i jako talentirani crtač, a sin Oto je naslijedio njegov talent.

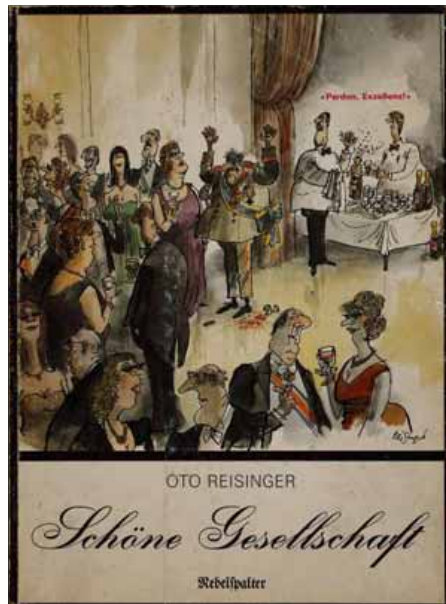
Oto Antun Reisinger rođen je u Rankvcima kraj Murske Sobote 4. listopada 1927. Počeo je još kao srednjošk-

lac crtati karikature, koje su bile objavljene u tjedniku Šilo (1942. g.). Nakon rata upisao je arhitekturu i surađivao u Studentskom listu i Kerempuhu, kako bi si priskrbio džeparac. Studentski mu se život očito jako dopadao, te je diplomirao tek nakon deset godina. U tome je vremenu ilustrirao knjige, radio reklame i plakate, motao se oko crtanog filma i stripa, bavio se skijanjem i tenisom. Oženio se Pavicom, koju je upoznao dok je bio student, a ona srednjoškolka. Dobili su dvoje djece, kćerku Marcelu i sina Davora, koji je također diplomirao arhitekturu. Kćerka Marcela je sa nepunih 18 godina (1968.) poginula u prometnoj nesreći koju je skrivio pijani vozač. Od te velike tragedije obitelj se nije nikada oporavila. Sin Davor vozi sporo i oprezno kao da mu je 60 godina – kaže otac Oto.

Vidjevši kako neke engleske novine imaju stalnu rubriku karikature, Reisinger je nešto slično predložio Vjesniku, a oni objeručke prihvatili. Tako je 1961. stvoren lik Pere, običnog malog čovjeka, koji se bori sa svakodnevnim problemima. Strasni ribič Pero dobiva družicu, ženu Klaru, onda sina Štefeka, a na kraju cijelu obitelj. Komentiranjem društvenih stranputica Pero govori ono što većina misli, ali se ne osudi reći.

Ustvari, cijela povijest Hrvatske od 2. svjetskog rata do danas, može se pratiti i rekonstruirati kroz lik Pere i Klare. Reisingerov otrovni žalac gađao je i pogodio sve nepravilnosti „komunizma s ljudskim licem“. Zbog karikature Hruščova u brijačnici doveden je pred javnog tužitelja, a čitav jedan broj Vjesnika u srijedu odstranjen je s kioska. ►

Brojne političke ličnosti: Hitler, Musolini, Staljin, Hruščov, Mao Ce Tung, Ču En Laj, Adenauer, Eisenhower, Brandt, Gadafi, Indira Ghandi, Margaret Thatcher, Gorbačov, Osama Bin Laden, George W. Bush i dr., došle su pod Reisingerovo pero. Kao odlični promatrač ponašanja ljudi, on otkriva duhovne elemente i onih koji odlučuju o sudbini svijeta. Upozorava na razliku između njihove deklarirane moći i stvarne nemoći riješiti probleme s kojima su suočeni. Jasno postaje da iz tih neprikosnovanih autoriteta svjetske politike često progovara glupost, ponekada objest i zlo, ali i da se često ponašaju kao djeca.

Politička karikatura Reisingeru je važna, česta i neizbježna tema u vrijeme raspada Jugoslavije i Domovinskog obrambenog rata. U svijetu, koji niti je razumijevao niti je puno mario „tko tu koga i zbog čega“, Reisingerove su karikature pridonijele spoznaji tko je agresor, a tko žrtva.

Pažljivom oku Reisingera nisu promakli niti nedostaci novoga, brutalnog kapitalističkog vremena. Niz karikatura vezane su uz probleme koji muče čitav svijet, ratovi, glad, pomanjkanje vode, nafta, terorizam... U nemogućnosti suprostavljanja globalnim problemima, ostaje samo mogućnost osude. Što je karikatura oštija, frustracija čitatelja je manja, a nada da će se konačno nešto poduzeti postaje veća. Tako i danas, evo već četvrta generacija prvih čitatelja Pere, uživa u oštroj karikaturisti.

Upitan nije li strahovao da bi ga njegove kritike komunističkog sistema i tadašnjih političara mogle uvaliti u velike nevolje, odgovorio je: „Nekad se nije mogla javno zezati vlast pa sam kroz lik Pere ili njegova sinčića Štefeka govorio o mnogim problemima. Kad sam o ozbiljnim stvarima govorio kroz lik Štefeka, onda je to poprimilo

lakši ton. Moj Pero je mijenjao zanimanja, tako je jednom bio direktor, a već drugi dan portir, ovisno o temi, a ja sam kritizirao društvenu i političku situaciju u granicama, koje su se tada tolerirale. A i ja sam prokužio što mogu reći. Dobio sam status zezatora, dvorske lude koja je mogla svašta reći i ne biti za to kažnjena. Doduše, mnogo mojih karikatura nikad nije bilo objavljeno, jer su ih urednici cenzurirali znajući što mogu, a što ne mogu objaviti.“

Osim za Vjesnik, Reisinger je crtao i za druge hrvatske novine i časopise (VUS, Arena, Start). Do prije koje godine svakog je tjedna na dvije stranice objavljivao u švicarskom Nebelspalteru, jednom od najstarijih humorističnih tjednika. Desetak je godina objavljivao u nizozemskoj reviji Panorama, te u njemačkom Quicku. Surađivao je i s britan-

skim Punchom, nizozemskim Het Paroolom i De Telegraafom, te njemačkim listovima Pardon i Neue Revue. Za British Telecom napravio je plakate za nove, plave govornice za strance.

Problema s humorom nije bilo, jer svi civilizirani ljudi svijeta imaju gotovo iste probleme - djeca, škola, plaće, mirovine, stanovi, krediti, moda i t.d.

Uz razne nagrade na festivalima u Turskoj, Belgiji, Portugalu, Njemačkoj i naravno Hrvatskoj, 1984. nagrađen je nagradom Vladimir Nazor za životno djelo. Izdao je knjige Amor, amor..., Rat i mir, Pero, Štefekove pustolovine.

Priredila D. G. ■

ZAVRŠNA PRIREDBA DJEČJEG NATJEČAJA HRVATSKI BOŽIĆ

Projekt "Za hrvatsku djecu" - natječaj za najbolji likovni, literarni i glazbeni uradak, ideja je na kojoj smo radili dulje vremena, a s njenom realizacijom započeli u školskoj godini 2004./2005.

Po logici stvari, suradnju na tom našem projektu ponudili smo Hrvatskoj dopunskoj školi. Tadašnja koordinatori- ca, gospođa Edita Guberina, našem je projektu dala punu podršku i održan je prvi natječaj na temu "Moja domovina".

Suradnja sa HDŠ potrajala je i u vri- jeme slijedeće koordinatore, gđe. Ma- rijane Čorluka, pa su održana i slijedeća dva natječaja na teme "Obitelj u mom srcu" i "Što je meni Hrvatska". Prošle godine, nakon što je koordinaciju preu- zela gđa. Andrea Radman, stiglo nam je njezino pismo u kojem piše: "Nismo

više vremenski u mogućnosti surađivati u natječaju s HKZ".

Odlučili smo nastaviti s projektom i bez suradnje HDŠ, stoga natječaju mo- gu pristupiti sva hrvatska djeca, znači i ona koja ne pohađaju hrvatsku nastavu. Tako smo u subotu 27. rujna 2008. g. održali 4. završnu priredbu nagradnog natječaja, ovaj puta na temu "Hrvatski Božić". Po želji jako angažiranih roditel- ja u Walisu, koji su nas već jednom ugostili, priredba je održana u prelijepoj dvorani crkve "Srce Isusovo" u Brigu.

Cijelu priredbu duhovito i vrlo uspje- šno su vodile Anela Adamović i Diana Sieger. Nisu ih zbunile niti promjene ko- je su morale biti ugrađene u zadnjem momentu, pa ni odluka da, zbog prisut- nosti Švicaraca, najavljuju i na njemač- kom. Čestitamo im na odlično odrađe- nom poslu, koji ni za odrasle voditelje ne bi bio jednostavan!

Jedna od promjena gotovo u zadnjoj minuti, bio je izostanak predsjednika Ivana Matarića, kojemu je na polovici puta otkazala elektronika u autu. Prired- bu je stoga otvorila dopredsjednica Dunja Gaupp, srdačno pozdravila djecu i njihove roditelje, kao i sve druge po- sjetitelje. Gospodin Stanko Lipnjak, konzul pri Veleposlanstvu RH u Bernu, pohvalno se izrazio o ovom projektu i čestitao Hrvatskoj kulturnoj zajednici što nastavlja s njime i nakon toga što su učiteljice Hrvatskih dopunskih kola odu- stale od daljnje suradnje u organizaciji. Kako fra. Vlado Ereš nije mogao biti s nama, jer je te subote bio na hodočašću mladih, njegovo pozdravno slovo proči- tala je Kata Čančar.

Hrvatskom himnom pozdravljena je domovina Hrvatska, a Anela i Diana preuzele su daljnje vođenje priredbe.

Diana: Dobar dan dragi roditelji, draga djeco. Srdačno pozdravljamo sve vas koji ste došli posjetiti našu današnju priredbu. Nadamo se da ćete biti zado- voljni našim programom.

Anela: Zahvaljujemo našim mamama koje su pomogle u organizaciji. Pose- bno hvala Hrvatskoj kulturnoj zajednici što nam je omogućila da pokažemo naše raznolike talente, od glazbenog do likovnog i literarnog.

Prvo su nastupili učesnici glazbenog dijela natječaja:

Katarina Perić - klavir, Mira Okić - kla- vir, Dario Mičić - klavir, duo Ivana Martić - gitara i Marco Imhof - pjevač, te Anela Adamović - flauta.

Svi su glazbenici bili odlični, te je publi- ka imala tešku zadaću odlučiti o dodjeli prva tri mjesta. Presudila je jačina pljes- ka, a učitelj Tomislav Herceg i gđa. Dunja Gaupp procijenili su da je najjači pljesak dobio duo **Ivana Martić i Marco Imhof**. Drugo mjesto osvojila je **Anela Adamović**, a treće **Dario Mičić**.

Nakon glazbenog dijela natječaja Marina Božić i Pavo Čošković trebali su pokazati nekoliko zahvata borilačkog športa karate. Nažalost, javljeno nam je da imaju trening koji odlučuje o na- stupu na slijedećem takmičenju, stoga su se na priredbi pojavili tek nakon završetka programa, dovoljno za jednu zajedničku fotografiju (str. 23).

Prisutne je svojim odličnim nastu- pom utješila glazbena skupina Hrvatske dopunske škole Brig: Marco Imhof, Ivana Martić, Danijel Mičić i Anela Adamović s učiteljem, gospodinom Tomislavom Herceg. ►

REZULTATI LITERARNOG NATJEČAJA

S obzirom da su u natječaju sudjelovala djeca nekih djelatnika HKZ i pri mijenjanju aktivnih roditelja, svi pristigli radovi, literarni kao i likovni, bili su numerirani uz podatak starosti djeteta i tako anonimni poslani komisijama na procjenu. Jedina osoba koja je znala tko se krije iza kojeg broja, bila je gđa. Gaupp, pa je ona i izvjestila o rezultatima.

Literarne radove ocijenili su ing. Damir Borovčak (publicist i voditelj emisije "Vjera u sjeni politike" na Radio Mariji) i Željka Lešić, novinarka časopisa MATICA Hrvatske matice iseljenika i voditeljica domovinskog ureda Hrvatskog svjetskog kongresa, oboje iz Zagreba.

Ocijenjivala se prije svega sadržajna i emotivna vrijednost teksta, a ne gramatika, jer smo svjesni da hrvatska djeca uglavnom komuniciraju na njemačkom. Već to što su se potrudili pisati hrvatski, velika je stvar.

Evo nekoliko natuknica komisije za procjenu literarnih radova:

- Stihovi pjesme *Božićna noć* sa puno ljepote, ljubavi, blagoslova i veselja oslikavaju tihi svetu badnju večer u kojoj se radujemo rođenju Spasitelja. Iako samo 12 godina stara Marijana, stihovima dojmljivo pjeva o Božićnoj noći u kojoj je izražena i socijalna nota, briga za siromašne. Uistinu dirljivo i zrelo razmišljanje. Budući je stihom teže izraziti zadanu temu, a i zbog navedenih vrijednosti stilskog izričaja, odlučili smo da ovaj vrijedni uradak dobije prvo mjesto.

- Slikovito i s puno veselja Danijel opisuje najradosniji hrvatski kršćanski blagdan. Dobro poznavanje običaja i golemi domoljubni naboj nazočan je u ovom vrijednom radu.

- Njegovanje tradicijskih vrijednosti isprepletenih s hrvatsko-švicarskim božićnim običajima zrcale se u hvale vrijednom uratku Sarah. Vidljiv je golemi napor majke Hrvatice u prenošenju nacionalnih osjećaja i običaja.

- Svi radovi sadrže riječ 'poklon, pokloniti', umjesto prekrasne hrvatske riječi 'dar, darivati'. Tipično je da Hrvati masovno upotrebljavaju riječ 'poklon', jer ih krivo uče u školama, a dodatno utječu i loši hrvatski mediji. Poklon je ono što čine Japanci prilikom pozdravljanja (naklon tijelom). Često je upotrebljena i riječ 'pošto', a trebalo bi reći 'zbog toga što'.

- Moramo priznati da je bilo teško odabrati prva tri mjesta, jer su radovi iznimno vrijedni i dobri. Za svaku pohvalu, sve bismo ih nagradili prvim mjestom!

1. mjesto osvojila je **Marijana Božić** pjesmom "Božićna noć" (vidi str. 3)
2. mjesto podijelili su **Sarah Imhof** i **Danijel Jajčević**
3. mjesto je zauzela **Marina Božić**

Nakon što je pročitano mišljenje komisije, pobjednici su pročitali svoje radove i zaslužno dobili burni pljesak.

REZULTATI LIKOVNOG NATJEČAJA

Odaziv za likovni natječaj bio je daleko veći nego za literarni i glazbeni. Zaprimili smo čak i radove četverogodišnjeg Ivana i petogodišnje Petre. Ti radovi ostaju izvan konkurencije, ali nam nisu ništa manje dragi, jer nam pokazuju interes roditelja za ovaj naš projekt.

Komisiju su sačinjavali likovni umjetnici Pejo Kljajić iz Zuericha i Vlado Franjević iz Kneževine Liechtenstein. Evo kako su doživjeli svoju dužnost donošenja odluke o dodjeli prva tri mjesta:

Čast nam je što smo smjeli donijeti odluke o tome tko će 'pobjediti' na ovom natječaju. Izbor dakako nije bio lak i nadamo se da naša odluka neće nikoga od te drage nam djece pokolebati da i u buduću daju svoj kreativni maksimum. Također se nadamo da nam drage tate i mame sve te najdraže nam hrvatske djece neće zamjeriti ako njihovo dijete nije dobilo nagradu. Želimo vam svima skupa puno uspjeha, veselja i ljubaznih međuljudskih odnosa.

Nagrađeni su:

Skupina 1 (7 do 10 godina):

1. mjesto: **Tena Lovrić**
2. mjesto: **Janja Božić**
3. mjesto: **Ivica Okić**

Skupina 2 (11 do 15 godina):

1. mjesto: **Marina Božić**
2. mjesto: **Katrin Dujčić**
3. mjesto: **Ivona Čačić**

Na kraju priredbe dodijeljena su priznanja i nagrade pobjednicima. Sva djeca koja su učestvovala u natječaju dobila su zahvalnicu. Mame koje su pomogle u organizaciji, mogle su između nekoliko vrsti za njih pripremljenih darova, izabrati one koji su im se svidjeli.

Završnu riječ imale su mlade voditeljice.

Dijana: Neznam kako je vama draga naša publiko, no Anela i ja smo pomalo umorne. Zato s dvostrukom radošću najavljujemo nastup dječje folklorne skupine "Dragulji". Prvo zato što ih volimo gledati i slušati, a drugo zato što je to zadnja točka današnjeg programa, nakon koje se možemo opustiti i s vama družiti.

Anela: Još jednom hvala svima koji su bili angažirani u organizaciji današnje priredbe za nas djecu. Posebno hvala svim učesnicima uz iskrene čestitke pobjednicima. Nakon ove zadnje točke programa, srdačno ste pozvani kušati delikatese naših mama. A sada, poslušajmo i pogledajmo naše male "Dragulje". Doviđenja do slijedeće priredbe!

Nastup malih folklornih dragulja digao je na noge i stare i mlade posjetitelje. Burnim pljeskom pozdravljen je njihov dolazak na pozornicu, kao i svaki korak koji su napravili. Njihovim je nastupom završio zvanični dio priredbe. Druženje se nastavilo u predvorju dvorane u kojem su mame servirale sa puno ljubavi vlastoručno napravljene razne delikatese.

Pozornost su privukle i ručno izrađene violine gospodina Stjepana Jurića, izložene na tradicionalnoj hrvatskoj tkanici. O njima više na str. 20.

Prihod od prodaje jela i pića dodjeljen je folklornoj skupini "Dragulji" kao motivacija i pomoć za daljnji rad.

Od srca hvala djeci, mamama i tatama, a posebno hvala našoj tajnici, gospođi Mariji Čulap Imhof, na ogromnom trudu koji je uložila u organizaciju ove lijepe i uspješne priredbe.

Za Upravni odbor Hrvatske kulturne zajednice

Ivan Matarić i Dunja Gaupp

Hrvatski Božić

Ja sam, kao i mnoga djeca svijeta, jako nestrpljiva u zadnjim danima prosinca u iščekivanju najslavnijeg kršćanskog blagdana na svim kontinentima, rođendana Isusa Krista, Božića. Svi znamo da se naš Isus Krist rodio u Betlehemu u oskudnim uvjetima, da mu njegova majka nije imala mnogo toga pružiti u djetinstvu, kao što nama danas pružaju naše majke. Ali mu je najvrijednije pružila, veliku ljubav i pažnju, zato je on znao uvijek isto toliko ljubavi i dobrih djela prenijeti na osobe koje su živjele u njegovo vrijeme. Ne samo zato što je Isus Krist sin našeg Boga, nego osoba koja je žrtvovala svoj život za sve nas na planeti Zemlji da bi nama bilo bolje, ostao nezaboravan i njegov rođendan bit će slavljen za svih vjekova.

Božić je postao blagdan obitelji, okupljanja, darivanja i naravno sjećanja na mnoge koji su ponekad zaboravljeni. Sav kršćanski narod slavi Božić, ali postoje razlike u slavljenju, različiti običaji i tradicije koji utječu na način slavljenja Božića. Svaka zemlja slavi drugačije, tako i mi Hrvati imamo svoju tradiciju u slavljenju Božića. Ja sam rođena u Švicarskoj, otac mi je Švicarac, a mama Hrvatica, tako da u našem slavljenju blagdana Božića se isprepliću običaji iz obadviije zemlje. Sam ugođaj pred Božić ovdje u Švicarskoj mi se jako sviđa, sve je drugačije, ulice i izlozi su ukrašeni, osvijetljeni posebnim svjetlima, još zimski ugođaj, pa izgleda kao u bajci. Sam ambijent pokazuje da se nešto veliko iščekuje, tako se i mi osjećamo, iščekujemo sa nestrpljenjem i radujemo se Božiću.

U naše obiteljsko blagdansko slavljenje Božića je moja mama prenijela mnoga obilježja načina slavljenja hrvatskog Božića, tako i u načinu pripreme hrane. Na Badnju večer ne jedemo meso, nego ribu i različite salate i tipičnu hrvatsku salatu od graha i desert gibanica, tipičan kolač od oraha iz rodnog kraja moje mame, mada je u obitelji moga tate bio običaj jesti meso. Sve ostalo je slično ili isto kao i blagdansko slavlje Božića kod Švicaraca. Već početkom prosinca se ukrašava božićno drveće (jelka) ispod kojeg se stavljaju pokloni, tako da do Badnje večeri nema mjesta za nove poklone. Cijeli stan je ukrašen, na stolu uvijek je neizbježan adventski vijenac sa četiri svijeće, kad se zadnja zapali, znam Božić je blizu i dan otvaranja priželjkivanih poklona, ali znam i značenje da se završio četvrti advent, vrijeme priprema za Božić. Na Badnju večer večeramo u užem krugu obitelji, tipično jelo koje moja mama pripremi (već sam prije navela), zatim je vrijeme otvaranja poklona, a poslije idemo u crkvu na misu ponoćku, da prosla-

vimo sa drugima rođenje našeg Isusa. Sutradan se još jedanput ide u crkvu i na kršćanski način proslavlja Božić, ja i moj brat većinom ministriamo za vrijeme Božićne mise.

Poslije uživamo u obilnom i svečanom ručku uz upaljene sve četiri svijeće, a popodne su mnogi telefonski razgovori, pošto moja mama želi sve svoje koji su daleko čuti i zaželjeti im sretan Božić. Iz priče moje mame sam saznala da se prije u njenom djetinstvu, na Badnju večer prvo dugo klečalo na prostrtoj slami u prostoriji gdje su postavljene božićne jaslvice i molilo dragom Bogu za sve što im je darovao u životu. Večeralo po već navedenom običaju, zatim bi išli na misu ponoćku, išli su svi, cijelo selo, crkva je bila uvijek prepuna, a poslije mise se slavilo vraćajući se kući pješiće u velikim grupama, pjevalo se i veselilo. Tek sutradan i to poslije duge molitve

se jelo stavilo i otvarali su se mali pokloni. Ručak je na Božić bio izrazito tradicionalan pečena prasetina (pečenica, tako to zovu u rodnom kraju moje mame) sa raznja i salate, većinom salata od kiselog kupusa, a desert je bila tipična gibanica ili baklava. Meni osobno se jako sviđa vrijeme pred Božić i naravno dan samog Božića, sam ugođaj i osjećaj vrijednosti tog velikog blagdana, ali i ljudi, jer u to vrijeme mnogi čine dobra djela, koja se inače kroz cijelu godinu zaborave.

Sarah Imhof, 15 godina - 2. mjesto

Janja Božić, 2. mjesto

Ivica Okić, 3. mjesto

Tena Lovrić, 1. mjesto

Marina Božić, 1. mjesto

Hrvatski Božić

Svake se godine radujem proslavi Božića u mojoj Hrvatskoj kod bake i djede na otoku Čiovo. U proslavu se uključuju i teta, tetak i njihova djeca. Radosti tada nema kraja.

Kućom se šire opojni mirisi kolača koje uvijek priprema vrijedna „majstorica“ baka. Središnje mjesto u kući zauzima bor sa raznovrsnim ukrasima i posebno dojmivim jasticama. Sve bliješti od božićnog sjaja, a naša su srca ispunjena srećom i iščekivanjem dolaska malog Isusa koji će ugrijati srca svih ljudi i ponovno ih poučiti stvarnim vrijednostima života.

Božićni ugođaj upotpunjuju melodije hrvatskih božićnih pjesama.

Najsvečaniji trenutak je odlazak na pol-noćku i susret s malim, novorođenim Isu-som. Duhovno ispunjeni vraćamo se kući radujući se dobro pripremljenom odojku koji nam, poslije posta na Badnjak, dobro godi. Svečani stol pripremamo na sam Božić. Mi djeca najviše se u tom trenutku radujemo poklonima koje otvaramo prije ručka.

Veselju nema kraja kada se sva najbliža rodbina okupi oko stola. Posebno se tom zajedništvu vesele moj djed i baka, jer je to blagoslovljena prigoda da se svi nađemo zajedno.

Proslava hrvatskog Božića za mene je jedan od najljepših dana u godini.

Danijel Jajčević, 15 godina - 2. mjesto

Katrin Dujić, 2. mjesto

Ivona Čačić, 3. mjesto

Moj Božić u Hrvatskoj

Kao i svatko i ja se radujem tom najljepšem katoličkom blagdanu, a od svega najdraža mi je sama priprava za Božić.

Pošto živimo u Švicarskoj kod nas pripreme počnu jako rano, već od Nikolinje proslave. Mama kupuje darove za djecu i obitelj, pakira stvari dok ja i brat odbrojavamo zadnji radni dan, pa da krenemo, jer mi za Božić idemo kući u Hrvatsku. Tamo je Božić poseban blagdan, pa je stoga još ljepši i veći.

Na sam Badnjak mama i strina Matija se pobrinu za tradicionalna jela i kolače, tata i stric Nešo za ribu i pečenku, dok mi djeca pakiramo poklone i najčešće se vrtimo oko pečenke dok se peče ili pravimo snješka u dvorištu, grudamo se.

A vrhunac svega je kad navečer svi skupa kitimo badnjak i spremamo se za ponoćku. A ponoćke u Hrvatskoj su najljepše, pune crkve, sve svjetli i blješti od lampica, snijeg okitio krovove i drveće i još uvijek pada. Pred crkvom se čestita, pa onda svi skupa kući gdje nas čeka toplina doma, veselje i ra-dost što smo tu i svi skupa na okupu.

I eto, zato je moj Božić najljepši kod kuće u Hrvatskoj, tamo sam svoj na svome i nikome ne smeta što se moje prezime završava na -ić. A ja sam kao i uvijek ponosna na svoje prezime Božić.

Marina Božić, 15. godina, 3. mjesto

U IŠČEKIVANJU BOŽIĆA

Piše: Ivka Božić

Ljeto tek što je završilo i cijelo jedno godišnje doba još nas dijeli, a djeca se uveliko raduju Božiću.

Toga 27. rujna 2008. g. u Brigu su dodijeljene nagrade za najbolje radove na temu „Hrvatski Božić“. Natječaj je početkom godine pokrenula Hrvatska kulturna zajednica. Nije to bila samo dodjela nagrada, taj dan je bio uistinu velik i veličanstven kao Božić.

Naši mališani dočarali su Božić u slici, riječi, pjesmi i svirci. Pomoć su imali i od učitelja HDŠ Tomislava Hercega, koji je s njima vrijedno vježbao na gitari. Oduševljenju nije bilo kraja kad su nam ta ista dječica, obučena u narodne nošnje, izvela splet igara iz Bosanske Posavine pod vodstvom koreografa Ante Geljića.

Bilo je i ponosa i suza, znajući da prenosimo našu vjeru, kulturu i običaje i da to sve skupa će još dugo živjeti kroz našu djecu, makar smo se morali, igrom sudbine, odvojiti od drage nam domovine, noseći sa sobom sve mile uspome-

ne u daleki, tuđi svijet. Raduje me zbog njih samih da se integriraju u švicarsko društvo, jer njihov je život ovdje, ali veseli me to da drže do običaja, jezika i kulturnog nasljeđa svojih roditelja i predaka.

I na kraju samo da kažem ono što naš narod uvijek govori: „Kakvo sjeme siješ, takav rod žanješ“. I neka nam to bude svima poruka: „Posijmo ljubav prema našem svemu što nas određuje da smo to što jesmo i tko smo i odakle smo!“ Požnjet ćemo ponos što će i naša djeca u duši ostati Hrvati, ne stideći se ni svoga jezika, ni običaja, ni podrijetla.

U ime svih roditelja i posjetitelja, čast mi je da se zahvalim Hrvatskoj kulturnoj zajednici i gospodinu i gospođi Gaupp, idejnim tvorcima ovakovih događaja u Švicarskoj, kao i organizatorici ovog nam dragog popodneva u Brigu, gospođi Mariji Čulap.

Zadovoljstvo mi je bilo opisati ukratko ovaj jedinstveni dan u Brigu, kojeg su režirala naša dječica, kojima od srca čestitam na njihovoj multikulturi, dvojezičnosti i velikoj ljubavi prema svemu Hrvatskom. ■

Tomislav Herceg i Dunja Gaupp

„Dragulji“

NE MOŽEMO ŠUTKE PROMATRATI KAKO SE HRVATSKU PONOVO POKUŠAVA UTOPITI U BALKANSKU KALJUŽU TRIBINA "HRVATSKA U HAAGU"

Više ne postoji ni najmanja sumnja kako se Hrvatsku želi ugurati u neku novu asocijaciju tipa Jugoslavije samo pod drugim imenom. Tome se treba suprostaviti svim demokratskim sredstvima, zato smo pozvali ugledne hrvatske intelektualce koji ne šute, nego o toj velikoj opasnosti otvoreno govore.

11. listopada 2008. u Zuerichu, a 12. listopada u suradnji s HKM Solothurn u Dullikenu i Solothurnu organizirali smo tribine pod naslovom "Hrvatska u Haagu". Uvaženi gosti iz Hrvatske, gospoda Hrvoje Hitrec – književnik, filmski scenarist i predsjednik Hrvatskog kulturnog vijeća, prof. dr. Miroslav Tuđman – profesor informatičkih znanosti i publicist i Mate Kovačević – novinar, govorili su o svome viđenju problematike i odgovarali na mnoga pitanja prisutnih.

Za čitatelje Društvenih obavijesti donosimo ulomke iz govora gospodina Hitreca, zaključke o Haaškom sudu Mate Kovačevića i intervju koji je s prof. dr. Tuđmanom napravila naša tajnica, gđa. Marija Čulap.

ULOMCI GOVORA HRVOJA HITRECA NA TRIBINAMA U ŠVICARSKOJ

Došli smo k vama, trojica nas u ime više od tisuću članova Hrvatskoga kulturnog vijeća, umjetnika, znanstvenika, pravnika i novinara kojima je Hrvatska na srcu, isto kao i vama, i koji su zabrinuti smjerom u kojemu ide Hrvatska. Zgroženi smo nad činjenicom da se hrvatska politika opet jednom ne vodi iz Zagreba i da aktualna hrvatska vlast bez pogovora ispunjava uvjete i diktate protivne hrvatskim interesima. Ogorčeni smo stalnim udarcima na naš nacionalni i kulturni identitet, na našu državnu suverenost, na jedinstvo hrvatskoga nacionalnog korpusa u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao i na Crkvu u Hrvata.

Put prema Europskoj uniji koji nama nije zazoran samo u slučaju ako se radi o gospodarskom i političkom savezu suverenih i ravnopravnih država, a ne o nadržavi, taj put pretvorio se u režiji sadašnjih vlastodržaca u podaničko puzanje, nedostojno hrvatskoga naroda. A put koji smo željeli izbjeći, put u nove balkanske integracije, već je sagrađen i postavlja se prvi sloj asfalta ne samo u obliku trgovinske unije, nego i na svim područjima, uključujući kulturu. Jačaju

autonomaške tendencije unutar Hrvatske, dotično u Istri, a srpska manjina opet govori o nekoj svojoj samoupravi, na za sada nedefiniranom teritoriju. Putem mnogih visokotiražnih medija razara se hrvatsko biće, ruga se našoj prošlosti i našim žrtvama, ismijavaju se naše tradicionalne vrijednosti, kao i posebnost hrvatskoga jezika. Manjina sastavljena od protivnika hrvatske države uz pomoć stranaca opet dominira većinom kršćanskoga, katoličkog puka, a iseljenici ponovo postaju domovini nepotrebni emigranti kojima se pokušava oduzeti i pravo da na izborima svojim glasovima utječu na hrvatsku politiku. Nekada trijumfalna Hrvatska vojska sada je u stanju koje je i teško procijeniti. U Hrvatskom saboru, ali i u izvršnoj vlasti, nalaze se i ljudi koji su bili u neprijateljskim postrojbama, a hrvatski generali čame u haaškim i hrvatskim tamnicama. To je slika današnje Hrvatske.

Hrvatski patriotizam, dakle hrvatsko domoljublje i rodoljublje, opet se jednom prikazuje kao nacionalizam koji treba suzbijati, kao u komunističkim vremenima, opet se jednom sve protuhrvatske snage zaogrću plaštem antifašizma, kako bi sakrile sva komunistička zlodjela, nikako ne priznajući da su fašizam, nacizam i komunizam samo lica istoga totalitarnoga zla koje je pogodilo dvadeseto stoljeće.

INTELEKTUALCI NE ŽELE ŠUTJETI

Stajališta HKV-a mrska su i poziciji i opoziciji, jer predstavljaju treću opciju koja ima snažan korijen u političkom nauku dr. Franje Tuđmana, ali i svih onih političara u našoj burnoj povijesti koji su znali onu jedinu i jednostavnu istinu – da je Hrvatska najjača kada se oslanja na sebe samu, na svoje vrijednosti koje u današnjem duhovno razu-

đenom svijetu postaju pomalo egzotičnima, na vrijednosti kao što je čast, sloboda, pravda i poštenje, na ideju neprekinute državotvorne misli koja podrazumijeva neokrnjenu i čvrstu državnu samostalnost, te mir i dobrosusjedske odnose.

Upravo zavjet tim vrijednostima razlog je što su intelektualci okupljeni oko HKV-a od početka toliko inzistirali na temi Haaškoga suda, čije je tužiteljstvo optužilo hrvatske generale Gotovinu, Markača i Čermaka, ali i tadašnje političko vodstvo, te sve "znane i neznanе" (kako stoji u optužnici), dakle cijeli hrvatski narod. Optužnica dovodi u pitanje temelje na kojima je stvorena hrvatska država. Moguće presude po toj optužnici značile bi vjetar u leđa onim snagama koje su okupaciju trećine hrvatskoga teritorija smatrale konačnim političkim rješenjem. Naime, oživjeli bi opet scenariji poput onoga nazvanog Z-4, ovaj put s haaškom presudom kao legitimacijom. Vanjskopolitički položaj, kao i politička budućnost Hrvatske, postali bi teškima i upitnima.

U trenutcima kada su teror haaškog tužiteljstva s jedne i podanička beskaratnost hrvatske vlasti s druge strane, dostigle granicu nepodnošljivosti, hrvatski intelektualci održavaju prvi u nizu stručno-znanstvenih skupova o Haaškom sudu, kako bi na doista serioznoj razini otkrili pravu narav suda koji predstavlja sramotu za civilizirani svijet. Našli smo se pozvanima i zato što je Hrvatska odbijena u traženu statusa "prijatelja suda", odbijena na krajnje arogantan način, nakon čega je službena politika u Hrvatskoj podvila rep i zašutjela.

Prvi naš skup održan je u lipnju 2006. pod ravnanjem dr. Milana Vukovića, dugogodišnjeg predsjednika Vrhovnoga suda devedesetih godina, a potom suca Ustavnoga suda. ►

Bio je to međunarodni skup, uz sudjelovanje dr. Robina Harrisa, bivšeg političkog savjetnika Margaret Thatcher. Od hrvatskih predavača nastupili su biskup i povjesničar dr. Mile Bogović, povjesničar Josip Jurčević, akademik Josip Pečarić i drugi. Mediji su uglavnom šutjeli o tome skupu, no lavina se nije mogla zaustaviti. Odjednom su svi htjeli reći što misle o čudovišnom pravnom (sudskom) eksperimentu, te su na sljedećim našim skupovima nastupili ljudi poput Gorana Granića (koji je bio potpredsjednik Vlade u doba Račana!), autoritet na polju međunarodnoga prava prof. emeritus dr. Željko Horvatić, sjajni pravnik iz Washingtona Edward Slavko Yambrusic, dr. Adalbert Rebić, mladi povjesničar Nikica Barić, novinarka Višnja Starešina, dr. Nedjeljko Mihanović, dr. Miroslav Tuđman, Josip Jović, Mate Kovačević i Marko Barišić.

Polazeći od činjenice da se ni u jednom tekstu haaškoga tužiteljstva ne spominje riječ sloboda, da se negira Povelja Ujedinjenih naroda, te da se pravo na samoodređenje i samostalnost, pravo na obranu i pravo na oslobođanje okupiranih teritorija proglašavaju "zajedničkim zločinačkim pothvatom", naši su predavači zaključili da je

međunarodno pravo doživjelo težak udarac od kojega će se s mukom oporavljati, ukoliko do oporavka uopće dođe, odnosno ukoliko sada važeće međunarodno pravo nije programirano razarano, da bi na njegovim ruševinama nastalo novo i krajnje opasno "pravosuđe" koje napušta poimanje pravde na univerzalnim vrjednotama, te se rađa nova, globalistička pravda koja štiti isključivo i bezobzirno interese zemalja koje raspolažu stvarnom gospodarskom i političkom moći.

Taj, nazovimo ga tako, "novi zakon", koji egzistira kao kopile Međunarodnoga suda za bivšu Jugoslaviju, već spomenuti pravnik Edward S. Yambrusic s pravom naziva - nezakonitim, te točno primjećuje da se takav zakon može nametnuti samo slabim državama i njihovim građanima koji u procesu slijepe poslušnosti gube vlastitu legitimnost i identitet.

Hrvatski pravnici i hrvatski intelektualci općenito, okupljeni oko Hrvatskoga kulturnog vijeća, ne pristaju na takav zaokret, koji znači put u globalni totalitarizam i pravnu nesigurnost jedinke ali i cijelih, uglavnom brojčano malih nacija, koje postaju žrtvom politički motiviranih

procesa. Hrvati, ma gdje se nalazili, u domovini ili u iseljeništvu, moraju znati da postoje sile kojima je opstojnost hrvatske države zazorna i da moguće haaške presude koje bi potvrdile (naravno nepostojeći) "zajednički zločinački pothvat u Oluji", mogu imati nesagledive posljedice. Nadajmo se ipak da će koloplet lažnih optužaba, lažnih svjedoka i povijesnih krivotvorina biti nasukan na hrid elementarne istine, te da će biti do kraja razotkriveni nalogodavci koji manipuliraju Haaškim sudom, ali i oni u samoj Hrvatskoj koji su takvoj pravnoj i političkoj blasfemiji usrdno pružali usluge.

Posve na kraju, citirao bih još samo dvije rečenice novinara Josipa Jovića, jednoga od onih koji su spašavali čast hrvatskoga novinarstva. Jović, naime, reče na našem petom skupu: "Povijest će o svemu tome kad-tad kazati svoje. A nadamo se da će i hrvatsko pravosuđe, bude li i kada bude stvarno neovisno, imati što reći".

Hrvatsko kulturno vijeće
Hrvoje Hitrec, predsjednik

<http://www.hakave.org>

POZADINA HAAŠKIH KRIVOKLETSTAVA

Mate Kovačević

U radu pokušavam dokazati kako je djelatnost Haaškog tužiteljstva, a u pojedinim procesima protiv Hrvata čak i samog sudišta, tek sastavni dio politike, koja je u Hrvatskoj poražena na višestranačkim parlamentarnim izborima 1990. godine. Zato optužnice i jesu sastavljene protiv "zločinačkog pothvata" i "zločinačke udruge" koja je demokratskom voljom naroda izvukla Republiku Hrvatsku iz državnog terora komunističke Jugoslavije. Zato na sudovima u Haagu i njegovim hrvatskim podružnicama

kao svjedoci defiliraju bivši jugokomunistički aparataci, a za javno promicanje stajališta Haaškog tužiteljstva novinarima suradnicima se dodjeljuju nagrade. U ekstremnim pak slučajevima nekadašnji komunistički državni tužitelji nastupaju kao branitelji, a neki suci na domaćima sudovima pripadnici su klanova sadašnje političke elite. Ta se elita znatnim dijelom razvila iz pučističke skupine, koja je svojevrsnim parlamentarnim udarom 1994. g. pokušala srušiti predsjednika Franju Tuđmana, i na taj način spriječiti američku inicijativu, pod čijim je pokroviteljstvom sklopljen muslimansko-hrvatski savez u borbi protiv velikosrpske agresije. Iza leđa te skupine skrivali su se ciljevi britanske strategije

za očuvanjem prevlasti nad bivšim jugoslavenskim prostorom. U sklopu oživotvorenja te politike, koja je svoj politički okvir dobila na balkanskom veleskupu u Zagrebu 2000. g., Haaški je sud trebao obaviti ono što nije uspjelo Oružanim snagama SFRJ. Poseban naglasak stavljam na metodologiju Tužiteljstva, čija se taktika temelji na pojednostavljenom, ali crnobijelom pristupu stvarnosti. Tako u skupini hrvatskih optuženika, da bi se zadovoljila izmišljena formula o dvostrukom lancu zapovijedanja, uglavnom kao dobri momci, figuriraju bivši pripadnici JNA, nasuprot mladih hrvatskih časnika, koji su vodili pobjedničku Hrvatsku vojsku. Iskazi pak svjedoka Tužiteljstva računaju na emocije publike, a sračunati su kao uspješna poetska ostvarenja propagandnih boljševičkih pjesama za stvaranje dojma. Zato su prepuna mašte, srpskoga etnološkog nasljeđa te lukavog pripisivanja vlastitih karakternih osobina protivničkoj strani. Krajnji pak cilj spomenute haaške politike jest poništiti suverenu i referendumsku odluku hrvatskoga naroda, kako bi se stvorili novi preduvjeti za obnovu još jedne balkanske zajednice. Plasiranjem grozomornih zločina trebalo je poticati duševni razvoj krivnje u svijesti hrvatskog naroda, kako mu nakon dvaju prošlostoljetnih pokušaja više nikad na pamet ne bi pala ideja o vlastitoj samostalnoj državi. ►

Načelom t. zv. parnjaka trebalo je u slučaju oslobođajućih presuda za optuženike iz Hrvatske odgovornost za rat svaliti na hercegobosanske Hrvate. Sve navedene teze sadržane su u slučajevima generala Ante Gotovine, Mirka Norca i Slobodana Praljka.

KRIVOKLETSVTO

Krivokletstvo ili lažno svjedočenje kao kazneno djelo ugrađeno je još u drevne zakone, a kao dio općega prava i danas je sastavnica civilizirano uređenih društava. U kršćanskoj tradiciji ima i svoje teološko značenje kao 8. zapovijed u starozavjetnom Dekalogu, a kao prijestup poznaju ga i srednjovjekovni statuti hrvatskih gradova i republika. Zato u zapadnoj, a posebice u američkoj kulturi, krivokletstvo ne podliježe samo pravnim sankcijama nego ima i svoju čudorednu dimenziju. Društva koja su stoljećima stenjala pod orijentalnim despotijama, zbog karaktera vlasti i nasilja prema podanicima, postala su imuna na kršenje spomenutog zakona. Upravo zbog potiskivanja moralne dimenzije, kao društveno bezakonje, nametnuo se još početkom 20. stoljeća komunistički državni sustav, koji je bio zemaljsko utjelovljenje carstva laži, korupcije, nasilja i desetljećima skrivenih smaknuća svojih političkih protivnika. U našem hrvatskom slučaju, za gubitak spomenute čudoredne dimenzije, još se prije nasilnog ulaska u prvu Jugoslaviju pobrinula hrvatsko-srpska koalicija. Ona je zahvaljujući ideologiji svetosavlja, inače utemeljena na razgranatu sustavu laži i prijevara, pripremila teren za operacije koje su rezultirale poratnom pljačkom privatne imovine, masovnim smaknućima zarobljene hrvatske vojske i civila, poznate pod skupnim nazivom – Bleiburška tragedija. Polustoljetnim razvojem korupcije, taj se sustav uvukao u sve pore društva, što je za posljedicu imalo ono što danas nazivamo pljačkom u procesu pretvorbe i privatizacije. Propast svjetskoga komunizma nije uništila značajke sustava koji potiče krivokletstvo, laž, ucjene i podmićivanja. Dapače, pod pritiskom t. zv. eurounijske poli-

tike taj je sustav i u postkomunističkoj Europi gotovo institucionaliziran u Tužiteljstvu Haaškog suda za ratne zločine.

Njegove porazne učinke danas srećom možemo pratiti, zahvaljujući američkim odvjetnicima Gregu Kehou i Luki Mišetiću. Oni u postupku protiv hrvatskoga generala Ante Gotovine svakodnevno raskrinkavaju lažne svjedoke. U poduljem mimohodu kao rodonačelnik krivokletstva stupio je još 1997. sadašnji predsjednik Republike Stjepan Mesić, zbog čijih su tajnih svjedočenja, čak i novinari došli na crne liste Tužiteljstva, a oni koji su se usudili upozoriti na krivotvorine, završili su kao „podli kurvini sinovi“ pred Haaškim sudom.

Komunistička propaganda i krivokletnici Haaška suđenja Hrvatima iz BiH nisu trebala opravdati samo legalizaciju nejednakopravnosti, koja je visokim upraviteljima, Wolfgangu Petritschu i Paddyju Ashdownu, omogućila najprije pljačku, a potom kao dio nerealizirana muslimanskoga ratnog plana etničko čišćenje hrvatskoga naroda iz BiH, nego su kao dio modela „suprostavljenih parnjaka“ u unutarhrvatskim odnosima, hercegobosanske Hrvate trebala ozloglasiti kao nemoraln dio nacije. U ratno vrijeme, a poglavito nakon američkih uspjeha da protiv jugomunističke politike u zajedničku borbu uključe Hrvate i Muslimane, sustavno je promican mit o Hercegovcima kao kriminalnom dijelu hrvatskoga naroda, kojeg treba odstraniti iz Hrvatske kao i iz BiH.

Rasistički mit prvi su razvili britanski mediji, a onda su ga prihvatili francuski i drugi. Oni su tako pisali kako hrvatska obala strahuje od „hercegovačke najezde na Dubrovnik“ i da ta 'invazija' nije idealna za obnovu intelektualnog i umjetničkog života, jer Hercegovci „osim kamena u glavi, imaju kamen u grudima i kamen u ruci“. Ipak, optužnica protiv hercegobosanskih Hrvata: Jadranka Prlića, Milivoja Petkovića, Slobodana Praljka, Brune Stojića, Valentina Čorića i Berislava Pušića, u kojoj ih bivša tužiteljica del Ponte tereti za sudioništvo u udruženom zločinačkom pothvatu zajedno s hrvatskim vodstvom, jer su navodno radili na izdvajanju dijelova

BiH, temelji se na lažnim izjavama bivšega zaštićenog svjedoka Stjepana Mesića.

Osim britanskih novinara, koji su svojim reportažama pokušavali izjednačiti odgovornost Srba i Hrvata, na domaćoj pozornici, uz krivotvorenje različitih dokumenata, često se kao svojevrсна haaška krivokletnička jeka koriste i domaći politički nezadovoljnici, koji pokušavaju odgovornost za pad bosanske Posavine svaliti na leđa predsjedniku Tuđmanu i ministru obrane Gojku Šušku. Na taj način samo podgrijevaju bivše komunističke teze o beskrajnoj krivnji vlastitoga naroda.

Medijska šutnja o haaškom procesu hercegobosanskim Hrvatima pokazuje stajalište aktualne politike Zagreba prema svojim sunarodnjacima u BiH premda ih na potporu, osim Ustava RH obavezuje i međunarodni ugovori potpisani u Daytonu. Eventualnom negativnom presudom bio bi gotovo ostvaren britanski politički cilj, da Republika Hrvatska – kao jedina od bivših republika u SFRJ koja se vlastitim snagama oslobodila jugoslavenske okupacije – bude pred međunarodnom javnosti prikazana kao agresor u navodnom ratu protiv BiH.

ZAKLJUČAK

Iz navedenih postupaka lažnih svjedoka, vidi se kako tužiteljstvo ne raspolaze nikakvim razboritim dokazima za navodne zločinačke pothvate optuženih hrvatskih generala. Ovim sudskim cirkusom potiče se kod naroda bivše Jugoslavije nepotrebna mržnja i sije sjeme za buduće ratove. Ipak, zahvaljujući američkim odvjetnicima dojmovi što ih je pokušala stvoriti bivša tužiteljica Carla del Ponte sve više blijede. Količina laži i nevjerođostnost svjedoka pravno se skriva čak i iza njihove navodne zaštite. Kad bi u Hrvatskoj postojala vjerodostojna vlast, trebala bi se doista pozabaviti dizanjem optužnice protiv Haaškog suda, bar zbog moralne štete koju joj je u međunarodnim odnosima nanijelo njegovo Tužiteljstvo. ■

O HRVATSKOJ I HRVATIMA IZVAN HRVATSKE

Kratka posjeta dr. Miroslava Tuđmana Hrvatskoj kulturnoj zajednici u Švicarskoj, bila je prigoda da s njim porazgovaramo o nekim problemima koji muče izvandomovinske Hrvate.

Za Društvene obavijesti razgovor je napravila tajnica HKZ, gospođa Marija Čulap.

Interesira me da li Hrvatska vlada želi i može u budućnosti nešto učiniti za Hrvate iz Bosanske Posavine i općenito za sve Hrvate iz BiH. Sadašnja slika stanja tamo ne pokazuje veliku nadu u političkom, ekonomskom i nacionalnom pogledu.

Činjenica je da Bosna i Hercegovina kao država ne funkcionira, odnosno kako predstavnici međunarodne zajednice vole reći da za Bosnu i Hercegovinu nije postignut "samo-održivi razvoj". Hrvati su u Bosni i Hercegovini u političkom smislu u najgorem položaju. Njima i prema Washingtonskim i prema Daytonskim sporazumima je zagarantirana konstitutivnost, ali to u praksi ne mogu ostvariti, zato što Srbi imaju Republiku Srpsku, a Bošnjaci u Federaciji imaju većinu i nastoje Hrvate svesti na nacionalnu manjinu.

Nažalost hrvatske vlade od 2000. godine nisu vodile dostatnu brigu o Hrvatima u BiH, a niti o hrvatskim nacionalnim interesima u BiH. No vjerujem da se okolnosti mijenjaju i da može doći do promjena koje će dovesti i do promjene položaja Hrvata u BiH.

Prvo, došlo je do osamostaljenja i međunarodnog priznanja Crne Gore, a nedavno i Kosova. Time je završio raspad Jugoslavije kao nedemokratske i neprirodne tvorevine. Tako je konačno došlo na red rješavanje unutarnjeg uređenja Bosne i Hercegovine. A to rješenje može biti jedino na tragu onoga što je međunarodna zajednica, u tzv. Cutileirovom planu u ožujku 1992. postavila kao uvjet međunarodnog priznanja BiH: "Bosna i Hercegovina će biti država sačinjena od tri sastavne jedinice temeljene na nacionalnim načelima i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima".

Drugo, Richard Holbrooke je tijekom svoje nedavne posjete Zagrebu poručio da se Hrvatska treba više angažirati u Bosni i Hercegovini, te da je bila pogreška što se NATO povukao iz BiH. Te su poruke vrlo jasne, a za Hrvate u BiH mogu biti samo dobre.

Treće, naredne su godine u Hrvatskoj i lokalni, ali i predsjednički izbori i treba podržati onog kandidata koji će se zalagati za najpravednije i najbolje rješenje za Hrvate u BiH, te da se politika Zagreba prema BiH postavi na drugim osnovama.

Prema švicarskoj statistici iz 2007. g. u Švicarskoj živi 38.280 Hrvata, 70 % od njih su Hrvati iz BiH. U nekim kantonima, kao na pr. u Tessinu i Wallisu, Hrvati iz BiH čine 99 %, a većinski su zastupljeni Hrvati iz Bosanske Posavine. Možete li mi dati odgovor koliko smo mi Hrvati koji živimo izvan granica Hrvatske uopće bitan čimbenik hrvatskoj vladi, koliko ulažu u kulturno, obrazovno i informativno područje kako bi nas što više približili domovini Hrvatskoj?

I Račanova i Sanaderova vlada podredile su sve svoje napore bespogovornom ispunjavanju zahtjeva iz Bruxellesa kako bi Hrvatska što prije ušla u Europsku uniju. Niz puta smo imali prilike čuti: "Nema alternative ulasku u EU", ili kako premijer govori i u Zagrebu i u Bruxellesu "Mi smo dobili domaću zadaću i mi ćemo je ispuniti". A uvijek su odustajali od hrvatskih interesa, jer je to navodno traženo od EU. (Sjetimo se samo ZERP-a, prodaje hrvatskih banaka, telekomunikacija, INA-e itd.). Jasno je da sa takvom politikom Hrvatska ne može osmisliti vlastitu, samostalnu politiku gospodarskog i kulturnog razvoja. Drugim riječima, danas su u Hrvatskoj na vlasti upravljačke elite koje preuzimaju zadaće od EU, a Hrvatska nema svoju političku elitu koja samostalno definira ciljeve i strategije razvoja Hrvatske. Mi moramo imati odgovornu vladu koja će voditi računa o svim sastavnicama hrvatskog nacionalnog korpusa. Iseljena Hrvatska živi i ponaša se po "europskim standardima", pa je prema tome po načinu života i po razmišljanju onaj dio na koji se svaka hrvatska vlada može osloniti i na koji treba računati. No, da bi se to dogodilo moraju se ponovo objediniti i iseljena Hrvatska, ali i sve domoljubne mlade snage koje imaju znanja i mogu osigurati bolju budućnost. Vremena pred nama su teška i trebat ćemo odgovorno vodstvo. Manje viceva, a više znanja i odgovornog vodstva.

Mi ovdje (u Wallisu) plaćamo 758 franaka godišnje TV preplatu sa mnogobrojnim programima, među njima je nekada postojao i hrvatski. Danas ga više ne možemo pratiti. Zar nije žalosno da ne možemo dobiti informacije sa hrvatske televizije na svom materinjem jeziku? Bi li se moglo na tome nešto popraviti u našu korist?

U današnjem svijetu kada više ne postoje tehničke zapreke da se organizira distribucija nacionalnih TV programa do svih zainteresiranim korisnika, kao i do onih kojima su ti programi nužni kako bi i očuvali, ali i promovirali svoj nacionalni i kulturni identitet, stvarno je nedopustivo da Hrvati u srcu Europe ne mogu gledati hrvatsku televiziju. Osob-

no, u tome vidim i nedostatak političke volje, ali i nesposobnost da se ispuni obveza Hrvatske prema svojim građanima u svijetu. Žalosna je činjenica što hrvatska Vlada ne brine o tome, i što Sabor ne postavi uvjet i rokove vodstvu javne televizije HTV-u, da ispune svoje zadaće na koje su i po zakonu obvezni.

Hrvatskoj ne može biti svejedno što se događa u BiH. Što mislite je li učinjeno dovoljno u poboljšanju političkih i ekonomskih odnosa RH i BiH?

Kao što ste rekli očito je da Hrvatskoj ne može biti svejedno što se događa u BiH, jer Hrvatska, i kada ne bi bilo Hrvata u BiH, imala bi svoje strateške i razvojne interese u BiH. Primjera radi, ako se želi putovati iz Osijeka u Dubrovnik onda nije svejedno kakva je prometna mreža, a i politička situacija u BiH. Drugim riječima RH i BiH moraju usklađivati dio svojih razvojnih planova. Problem je što BiH nije politički stabilna država. Hrvatska ima i ustavnu i stratešku obvezu voditi računa o interesima Hrvata u Bosni i Hercegovini. A tu je učinjeno nedovoljno. Hrvatske stranke u BiH nemaju međusobno usklađenu politiku s kojom bi mogli dogovoriti trajno ustavno uređenje BiH s liderima druga dva naroda. Osim toga oni nemaju potporu niti u hrvatskoj državnoj politici. Tek kada dođe do usklađivanja ukupnih hrvatskih interesa, onda će to biti od koristi ne samo za Hrvate u BiH, nego i za Srbe i Bošnjake u BiH, jer će se tek tada moći uspješno razvijati gospodarski i svi drugi odnosi. Nije racionalno očekivati da će doći do ekonomskog i gospodarskog prosperiteta BiH, ako se prije toga ne postignu garancije da će sva tri naroda, a to znači i Hrvati u BiH, uživati punu konstitutivnost i ravnopravnost, bez straha da će im bilo tko moći ugroziti njihova politička, nacionalna i kulturna prava, kao što je to sada slučaj sa Hrvatima. Švicarsko iskustvo je za BiH izuzetno dragocjeno i mnogo od toga bi Hrvati trebali zagovarati da se primijeni u BiH.

Nedavna ubojstva u Hrvatskoj šaljku negativnu poruku o nesređenoj državi. Što Vi mislite je li hrvatska policija dovoljno opremljena i spremna suočiti se s nasiljem i kriminalom? U koliko su mjeri spremni ►

dati uvid u svoj posao, sputava li ih netko u provođenju reda i sigurnosti?

Osam godina sam radio na stvaranju i vodio ključne segmente sustava nacionalne sigurnosti u RH. Zato mogu odgovorno tvrditi da je stanje opće nesigurnosti alarmantno, prvenstveno jer je zakazao sustav nacionalne sigurnosti. No o sustavu nacionalne sigurnosti nitko ne želi otvoriti temeljitu raspravu, jer bi se onda moralo zaključiti i tko je odgovoran za postojeće stanje, te zašto je od 2000. godine demontiran i uništen sustav nacionalne sigurnosti. Da podsjetim: 2000. godine iz diplomacije je u jednom danu povučeno i degradirano 35 hrvatskih veleposlanika; iz policije je izbačeno 5.000 policajaca koji su stvarali hrvatsku državu; egzemplarno su izbačeni iz hrvatske vojske pobjednički generali, kako bi se proces završio nedavnim ukidanjem vojnoga roka, a time i hrvatske vojske; 2000. godine izbačeno je iz hrvatskih izvještajnih službi preko 300 djelatnika, ukinuta je Obavještajna akademija, itd. itd.

Činjenica je da danas iz područja nacionalne sigurnosti ima više stručnjaka izvan sustava nego u sustavu. Međutim, nema primjera da su u posljednjih osam godina pozvani bilo kada, od bilo koje Vlade RH, ili predsjednika Republike, umirovljeni ili neaktivni veleposlanici, generali, policajci ili voditelji izvještajnih službi – kako bi dali svoje mišljenje o promjenama nacionalne sigurnosne politike, ili sustava nacionalne sigurnosti. U tim činjenicama treba tražiti razloge sadašnjem stanju i neučinkovitosti sustava nacionalne sigurnosti. Uzroci su u nesposobnosti i neodgovornosti političara za funkcioniranje cjelovitog sustava nacionalne sigurnosti. Još jednom naglašavam, trebamo odgovorno vodstvo da bismo rješavali probleme, a obnavljanje novog, modernog sustava nacionalne sigurnosti jedna je od prioritarnih zadaća.

U Švicarskoj je svaki Švicarac ujedno i policajac. Kršenje zakona se odmah prijavljuje policiji. Za manje prekršaje dobiva se opomena. Zašto se hrvatski narod ne bori za dobrobit svoje države i ne pomaže joj na ovakav način, nego se prema svojoj državi i dalje ponaša kao prema strancu, pokušava je na svaki mogući način oštetiti, bilo utajom poreza ili neprijavlivanjem nepravilnosti i kriminala? Što mislite odakle nepovjerenje prema državi?

Kako je moguće očekivati da će se hrvatski građani ponašati poput Švicaraca koji se brinu o redu i zakonu, kada se hrvatske stranke na vlasti, kao i predsjednik Republike trude odstraniti i stigmatizirati sve one koji su stručnjaci i poznavatelji rada i policije i vojske i izvještajnih službi i diplomacije? Na najvišoj razini, između politike i stručnjaka

ne može doći do suradnje, razgovora i dogovora, kako bi se osmislila najbolja rješenja za Hrvatsku. Kako onda možemo očekivati da će se odgovorno ponašati "običan" građanin? Ne vjerujem da postoji nepovjerenje prema državi, iako postoje snage koje ustrajno rade na stvaranju tog nepovjerenja, snage koje nisu pristale na stvaranje i postojanje hrvatske države. Postoji stalna proizvodnja nepovjerenja neodgovorne vlasti i neodgovornih dužnosnika. Takvu proizvodnju nepovjerenja, proizvodnju "neprijatelja" kojoj smo svjedoci pri svakoj promjeni vlasti, treba prekinuti, s time treba prestati. Tek tada, kada bude normalno da se saslušaju sve moguće opcije i svi prijedlozi, bez obzira s koje strane dolazili, tek tada ćemo imati i odgovornu vlast i tek tada ćemo moći očekivati odgovorno ponašanje svakog pojedinca.

Našim se generalima sudi kao najvećim razbojnicima, umjesto da smo im zahvalni za slobodu koju su nam izborili. Zalaže li se hrvatska vlada u dovoljnoj mjeri za njihovu obranu? Možete li nas ohrabriti i reći nam da će naši generali biti slobodni građani države za koju su dali više nego svi političari zajedno?

U Haagu se vode dva procesa protiv hrvatskih generala i dužnosnika. Jedan protiv generala Ante Gotovine, Mladena Markača i Ivana Čermaka, a drugi protiv dr. Jadranka Prlića, generala Slobodana Praljka i Milivoja Petkovića, Brune Stojića, Valentina Čorića i Berislava Pušića. Nitko od njih nije ni optužen da je osobno počinio zločin, niti da je naredio zločin ili sudjelovao u zločinu. Međutim, oni su optuženi kao pripadnici udruženog zločinačkog pothvata. Takve su optužnice podignute tek nakon 2000. godine, kada je aktualna šestorka na vlasti promijenila saborsku deklaraciju i priznala nadležnost Haaškoga tribunala nad oslobodilačkim operacijama. Ono na što treba podsjetiti je činjenica da su čak puno teže kvalifikacije i optužbe protiv hrvatskih generala i dužnosnika dolazile, i još uvijek dolaze, iz Hrvatske a ne iz Haaga. Na to je potrebno upozoriti sada, kada je očito da obrane rade svoj posao i da će biti nemoguće dokazati kvalifikacije iz optužnica, i da će Sud morati odbaciti kvalifikacije za "udruženi zločinački pothvat" (osim ako ne podlegne političkim pritiscima, pa donese presude na temelju "političkih potreba"). Nervoza i nezadovoljstvo svih onih koji su u Hrvatskoj lažno svjedočili, pisali laži i davali neistinite izjave, sotonizirali Hrvatsku vojsku i politiku, kriminalizirali hrvatske generale, itd., više je nego očita. Svi su oni u panici od oslobađajućih presuda generalu Anti Gotovini i ostalima. Kako se radi o moćnim i utjecajnim krugovima, te o interesima njihovih saveznika u međunarodnoj zajednici, to se njihova aktivnost da-

nas kreće u dva pravca. S jedne strane utjecati na Haaški sud da osudi hrvatske generale, a s druge da se Hrvatska "osudi" za nove zločine, tj. da se kriminalizira Hrvatska kao zemlja korupcije i kriminala. Vjerujem da će se Haaški sud oduprijeti političkim pritiscima i da će presude, oslobađajuće presude, donijeti na temelju činjenica. Knjige haaške glasnogovornice Florance Hartmann, kao i donedavne glavne haške tužiteljice Carle del Ponte, same po sebi dovoljan su dokaz kako je djelovanje Tužiteljstva bilo motivirano i upravljano prvenstveno političkim razlozima koji su poglavito prema Hrvatima građani na predrasudama i falsifikatima.

Ako se budete kandidirali za predsjednika Hrvatske i ako budete izabrani, što će biti Vaši ciljevi za boljitak Hrvatske? Hoćete li se zauzeti za Hrvate u BiH u ekonomskom, političkom i nacionalnom pogledu? Mogu li Hrvati u Bosanskoj Posavini očekivati bolja vremena?

Prihvatio sam inicijativu istaknutih kulturnih, javnih i znanstvenih djelatnika da se kandidiram za predsjednika države. Vjerujem, zajedno s onima koji su pokrenuli tu inicijativu, da u ovim teškim vremenima Hrvatska može osigurati svoju sigurnost i prosperitet jedino ako bude ponosna i samosvjesna članica međunarodne zajednice. To se može postići ako ponovo okupimo sve domoljubne snage da izgradimo jaku Hrvatsku, kako gospodarski tako i politički jaku. To znači da Hrvatska preuzme svoj dio odgovornosti kao srednjeeuropska i mediteranska zemlja ne samo za sigurnost već i za gospodarski rast i kulturni razvoj. To se može postići samo zajedničkim naporima svih hrvatskih opcija, od okupljanja političke elite i stvaranja znanstvene i tehničke infrastrukture koja će definirati strateške ciljeve i programe razvoja Hrvatske, do povezivanja svih sastavnica hrvatskog nacionalnog bića, bez obzira gdje u svijetu žive.

Jasno je da je sudbina Hrvata u BiH presudna za budućnost Hrvatske. Zato hrvatska državna politika mora učiniti sve da Hrvatima u BiH osigura gospodarski prosperitet, političku ravnopravnost i nacionalnu sigurnost. Pri tome osobita se briga mora voditi o Hrvatima iz Bosanske Posavine, koji su posebno pogođeni i oštećeni postojećim političkim rješenjima u BiH. Nema sigurne budućnosti Hrvatskoj, ako se trajno ne osigura sigurnost i budućnost svih Hrvata u BiH. Neodrživo je stanje pogotovo za Hrvate u Bosanskoj Posavini, ali i u Srednjoj Bosni, koji u postojećim prilikama nisu motivirani vratiti se u svoje domove jer nemaju uvjeta za egzistenciju, nemaju radnih mjesta gdje bi se zaposlili, nemaju bolnica u kojima bi se liječili, niti hrvatskih visokih škola i sveučilišta na kojima bi studirala ►

njihova djeca. Hrvati svoja kolektivna prava ne mogu ostvariti, pogotovo ne u Republici Srpskoj. Zato je jedina šansa pravednog rješenja zalaganje za novo ustavno ustrojstvo BiH, takvog rješenja kojim će i Hrvati iz Bosanske Posavine moći ostvariti svoja prava i pravo na dostojanstven život u svojem zavičaju. Do-

sadašnje hrvatske politike nisu se zalagale za takva rješenja, nego su iznosile lažne i neargumentirane optužbe, najčešće protiv predsjednika Tuđmana, kako je Bosanska Posavina prodana ili se nije branila i obranila, u vrijeme kada Hrvatska nije imala snage obraniti niti trećinu svojega teritorija. Zato ću se

založiti da se u tom smjeru mijenja hrvatska i vanjska i unutarnja politika.

Gospodine Tuđman hvala Vam što ste pristali na ovaj intervju i na vremenu koje ste utrošili na odgovore. Želimo Vam puno uspjeha u predsjedničkoj kandidaturi. ■

35. SABOR HRVATSKE KULTURNE ZAJEDNICE

Jubilarni 35. Sabor, koji je ove godine bio izborni, održan je 23. studenoga 2008. g. u Hrvatskoj kući u Oltenu.

Rad Sabora započeo je pozdravnim slovom predsjednika HKZ, prof. Ivana Matarića. Predloženi dnevni red jednoglasno je prihvaćen. Izabrani su zapisničarka i brojači glasova. Pročitana je i prihvaćen zapisnik 34. Sabora. Pročitana su izvješća Upravnog odbora o radu i novčanom stanju, Uredništva Društvenih obavijesti i Nadzornog odbora. Nakon diskusije po izvješćima sva su jednoglasno prihvaćena, a radna tijela dobila razriješnicu.

Pozivom na Sabor najavljena je potreba prilagodbe Statuta današnjoj situaciji udruge. Opširno je obrazloženo o

čemu se radi i što se predlaže, a promjene su jednoglasno prihvaćene.

Kako više ne postoje ogranci u dosadašnjem smislu, ne postoji ni Glavni odbor, stoga je to tijelo dokinuto. Ogranci će od sada biti u pravom smislu riječi "Zweigstelle", znači produljena ruka Upravnog odbora. Za Nadzorni odbor dovoljne su dvije osobe, umjesto tri kao do sada. Osnivanje novih ogranaka, njihov rad, te dužnosti Nadzornog odbora definirane su internim pravilnikom.

Predstavljeni su kandidati za Upravni odbor, Uredništvo Društvenih obavijesti i Nadzorni odbor, te se pristupilo glasovanju. Novi sastav radnih tijela izgleda ovako:

Upravni odbor:

Ivan Matarić, predsjednik
Marija Čulap, Dunja Gaupp, Kukalj Tomislav i Marija Vučković - članovi.

Uredništvo Društvenih obavijesti:

Osvin Gaupp, glavni urednik
Dunja Gaupp, Darko Kolić, Tomislav Kukalj - članovi.

Nadzorni odbor:

Franjica Kos, predsjednica
Marija Macukić - član.

Po završetku radnog dijela Sabora ponuđena je bila skromna večera, kolači i kava, na čemu zahvaljujemo vrijednim damama Franjici Kos, Mariji Vučković i Dunji Gaupp, a ugodno druženje potrajalo je puno dulje od radnog dijela. Dosadašnji djelatnici raduju se suradnji s novim članovima i žele im srdačnu dobrodošlicu. ■

STJEPAN JURIĆ TALENTIRANI UMJETNIK IZ WALLISA

*Na završnoj priredbi dječjeg natječa-
ja u Brigu iznenadila nas je mala izlož-
ba prekrasni violina i drugih svirala. In-
strumenti nisu bili samo prelijepi ukras,
nego kvalitetna glazbala. Odlučili smo
saznati više o čovjeku iz čijih ruku izla-
ze takve vrijednosti.*

Ovo je jedna nevjerojatna, ali istinita priča, u kojoj bi se neki možda i mogli prepoznati u nekim dijelovima, ali zasigurno rijetki u onom završnom. Junak naše priče zove se Stjepan Jurić, rođen u Odžaku 1963. godine gdje je završio školu za automehaničara, zaposlio se u Rataru (Odžak) u svojoj struci, oženio Nevenku Andrijačić, dobio dva sina, Peru i Ivicu, napravio kuću na svojoj dje-dovini i onda, u potrazi za boljim živo-
tom, okušao sreću u Švicarskoj kamo dolazi 1987. godine. Zapošljava se kao automehaničar u Täschu. Ubrzo počinje rat i svi sa njegove općine, nakon uza-
ludnih borbi sa puno nadmoćnijim nepri-
jateljem i kao žrtve jedne nemoralne po-
litike, moraju napustiti svoje ognjište.

Svi koji nisu htjeli otići, bivaju ubije-
ni, kao i Stjepanova baka Jela, kukavič-
ki ubijena pucnjem u leđa i susjed za
kojeg se još ne zna ni gdje mu je grob.
Kuća su sve do jedne spaljene i opljač-
kane, pa ni Stjepanova, kompletno ure-
đena i moderna, nije ostala pošteđena.
Kad se nakon nekoliko godina vratilo
stanovništvo Bosanske Posavine, jer je
tako dogovoreno u Daytonu, imalo se
što vidjeti, odnosno nije se imalo što
vidjeti, jer je sve bilo uništeno, spaljeno
ili opljačkano.

Za nekoliko godina, u kojima se nije
moglo vratiti kući u Posavinu, vrijedne
ruke Stjepana i Nevenke, uspjele su sa-
graditi novu kuću u Sesvetkom Kra-
ljevcu u koju su smjestili roditelje i se-
stre. A Stjepan, poznat kao vrstan
mehaničar, uspijeva uz pomoć rođaka

Joze Marića i brata Ante, pokrenuti pri-
vatnu automehaničarsku radionicu u
Sustenu. Poznavajući ih, mnogi su rado
povjeravali svoje ljubimce u njihove ru-
ke. Međutim, sudbina ga nije štedjela, a
kad se suočio s bolešću, znao je da se
ne smije predati, da život ide dalje, sa-
mo je drugačiji i da mora otkriti njegov
novi smisao.

2002. g. Stjepan je otkrio jedan vrlo
neobičan hobi. Oduvijek je volio glazbu
i glazbene instrumente, posebno violi-
ne, pa je krenuo u potragu za stručnom
literaturom, koju je bilo iznimno teško
pronaći i koja je bila dosta skupa. Kad
je proučio i naučio teoriju pomislio je
„Pa to bih i ja mogao!“. Kao da je sudbi-
na to čula, do ruku su mu došle neke
stare violine koje je trebalo restaurirati i
on se upustio u njihov popravak. Među
njima su se našle i neke vrlo vrijedne,
koje se nisu usudili popravljati ni školo-
vani majstori. Malo po malo i sam je po-
čeo sa izradom violina i tambura. Do
danas je napravio 36 violina, 12 šargija,
3 viole i restaurirao oko sto dvadeset
instrumenata. Stjepan je u izradi violina
pronašao oazu mira i opuštanja, tako
da svaki dan provede tri do četiri sata u

izradi tog predivnog glazbenog instru-
menta, a poslije toga sat do dva u muzi-
ciranju i testiranju instrumenata.

Sve ovo možda i ne bi bilo tako neo-
bično da Stjepan nije samouk, a pravi
tako kvalitetne violine, ali kad ga pogle-
date kako radi, tek onda shvatite da za
izradu treba znanje, ali još više strplje-
nja i spretnosti. Ono što se ne može
naučiti niti u jednoj školi, to se zove -
talent. Ovo je jedan izvrstan primjer ka-
ko ublažiti i suočiti se sa stresom na
kreativan način, kojega u današnje
vrijeme svi imamo i previše i koji nas
polako, ali sigurno košta zdravlja.

Stjepan, iako je izgubio svoje ima-
nje, uspio je izgraditi još jednu kuću i
obnoviti zapaljenu tako da izgleda još
bolje, uspijeva kvalitetno živjeti i pored
bolesti, i poručuje nam svima, da se
nikada ne predajemo i da izađemo kao
pobjednici, ma što nam se dogodilo.

M.B.V.

RESTORAN MATZA, BRIG, VS OBITELJ PANDUREVIĆ

Restoran Matza se nalazi u centru Briga, a pored centralnog položaja ovaj restoran pruža i specijalni, tradicionalni, kulturni izgled i ugođaj ovog kraja u Wallisu. Zato što se restoran nalazi na povoljnom položaju, mnogi turisti i prolaznici ulicama starog grada česti su gosti ovog restorana, a naravno i mnogi stalni gosti koje ne privlači samo ugodan ambijent u restoranu nego nešto jako bitnije, njegova odlična kuhinja.

Restoran je 2004. godine preuzela hrvatska obitelj Pandurević. Tanja i Mladen Pandurević su rođeni u Bosanskoj Posavini (Zasavica, Bos. Šamac), obadvoje dolaze u Švicarsku, točnije u Wallis, 1990. godine. Mladen i Tanja su se u Wallisu oženili i danas se mogu

pohvaliti sretnim brakom i dvoje prekrasne djece: Marija i Marko.

laznih hrvatskih specijaliteta privlači mnoge goste na ponovni dolazak ovoj gostoljubivoj obitelji.

Mladen je 11 godina radio u jednom restoranu u Oberwald-u / Goms regija u Wallisu. Tanja je također dugo godina radila u ugostiteljstvu u Wallisu. Nakon dugogodišnjeg iskustva u ugostiteljstvu odlučili su preuzeti restoran Matza u Brigu 2004. godine, što se do danas pokazalo kao ispravna odluka.

Uz restoran obitelj Pandurević pruža svojim gostima i bar s ugodnom atmosferom i pansion sa sobama, gdje uz povoljne cijene imaju dobar odziv gostiju, a time i dobro poslovanje.

Odlična i raznovrsna kuhinja ovog restorana pruža mogućnost okupljanja gostiju različitih nacionalnosti. Ponuda domaćih specijaliteta kantona Valais, švicarskih specijaliteta, talijanskih i naravno nezaobi-

Obitelj Pandurević je stvorila svoj ugostiteljski imidž kod domaćeg stanovništva u Wallisu, ali i kod nas Hrvata koji živimo ovdje. Njima nije potrebna reklama u novinama kao mnogim drugim restoranima. Obitelj Pandurević se istakla i uvijek pomagala u različitim oblicima u promidžbi hrvatske kulture i gastronomije. Nekoliko godina za redom za program „Dan kultura“ u Wallisu, kojeg su organizirali Švicarci, obitelj Pandurević je predstavljala i nudila hrvatsku kuhinju. Za drugi niz programa sa Švicarcima ili sa Hrvatima, obitelj Pandurević uvijek je velikodušno pružila podršku. Svojom načinom življenja, svojim ugostiteljskim poslovanjem, svojim zalaganjem u svim projektima ovdje u Wallisu, pokazuje vrijednu i kvalitetnu sliku života uopće, dobru sliku integracije sa domaćim stanovništvom i naravno vrijednu sliku o povezanosti sa svojim hrvatskim korijenima.

Marija Čulap Imhof ■

PRVI SUSRET MALJINACA

Ove godine se po prvi puta održao susret Maljinaca. Bilo je to 02.08.2008. kada je nekoliko ljudi organiziralo taj veličanstveni susret i događaj. I doista, moramo priznati da je bilo odlično i od srca se zahvaliti svima koji su radili na tome.

Stigli su naši Maljinci iz Amerike, Njemačke, Švicarske i drugih zemalja. Sveta misa je počela u 11 h na mjesnom groblju, koju je predvodio fra Drago Pranješ, zvani Čarli, rodnom iz Maljina. Prisustvovala su još dvojica sveće-

nika, fra Jozo i fra Mijo iz Guče gore. Posebna nam je čast bila što smo mogli ugostiti K.U.D. „Sloga“, isto iz Guče gore, kojoj župi Maljine i pripadaju. Folkloristi su rado zapjevali i zaigrali poslije sv. Mise. Na susretu je bilo preko 200 ljudi koji su došli sa svih strana, jer većina ne živi u tom selu.

Selo Maljine je bilo potpuno uništeno za vrijeme rata i cilj je bio okupiti ljude koji se nisu vidjeli možda i 20 godina. A usput smo skupili određenu svotu novca koji će se utrošiti za popravak objekta uz groblje.

Veselo društvo uz pjesmu i šalu se

zabavljalo do kasno u noć, a kada je došlo vrijeme rastanka svi su napomenuli „vidimo se i do godine“. Sretni i zadovoljni smo pošli svojim kućama, a neki i na put. Važno je naglasiti da u Švicarskoj živi preko 100 obitelji iz Maljina, od srca ih sve pozdravljam i zahvaljujem onima koji su bili, a onima koji nisu, toplo preporučujem da dođu iduće godine.

Pozdrav uredništvu i svim Maljincima!
Dubravka Pranješ, Monthey, VS ■

SLAĐANA I DEAN TUTIĆ ŽIVOTNA PRIČA

Živimo u ubrzanom, kompleksnom i nezahvalnom vremenu gdje nam je teško uskladiti sve životne obveze i zadatke. Konstantno slušamo loše vijesti i crna kronika je sve prisutnija u našoj svakodnevnicima. Ali, kao što jedna pjesma kaže "svako vrijeme ima svoje breme".

Stoga vam donosim priču o čestitoj i skromnoj obitelji Viktora i Nade Tutić, koji 30-tak godina žive i rade u Lavey-les-Bains. Imaju dvoje djece, Slađanu i Deana, koji su odrasli, školovani mladi ljudi. I oni su glavni junaci u ovoj priči.

Slađana je rođena 1980. u Šimićima kod Banja Luke. Osnovnu školu i matematičku gimnaziju je završila u St. Maurice, a na ekonomskom fakultetu u Lausanne-i je završila psihologiju poslovanja. Slađana je vrlo omiljena među Hrvatima, a kako i ne bi, kad je uvijek bila spremna pomoći. Ranije je često svirala na svetoj misi u Montheyu, vodila je program nekoliko godina prilikom održavanja "Šimićkih susreta". Govori nekoliko stranih jezika i proputovala je nekoliko kontinenata. Odlično govori hrvatski, završila je HDŠ, a i redovito je od-

lazila sa roditeljima u domovinu. Slađana je lijepa, pametna i nadasve uspješna djevojka, koja iznimno dobro funkcionira u hrvatskom društvu i naravno sa Švicarcima. To joj polazi za rukom, jer je inače vedrog duha i naravi, po prirodi je vesela i ugodna za druženje i razgovor.

Željela bih naglasiti da njen brat Dean isto živi u Lausanne-i gdje je završio na ekonomskom fakultetu financijski menadžment. Radi u Ženevi i jednako je zaljubljen u Hrvatsku i nogomet.

Za ovo dvoje mladih intelektualaca najvažniju ulogu su odigrali njihovi roditelji, a onda i njihovi profesori koji su uspjeli prenijeti svoje znanje na njih. Svjesni smo činjenice koliko su nam neophodni u društvu obrazovani mladi Hrvati, jer jedino oni mogu ispraviti iskrivljenu sliku o nama.

Nek ovi mladi ljudi budu ponosni na sebe i svoje roditelje, jer uspjeh nije došao sam od sebe. Trebalo im je puno odricanja i rada. Ključ uspjeha leži i u

zdravom životu što znači ne samo jesti zdravu hranu i dovoljno spavati, nego imati zdrav odnos i pogled prema okolini i tolerancija.

Što drugo još napisati, nego svaka im čast! Od srca im želim svako dobro u životu i radu. I nek budu motivacija, pouka i primjer našoj mladoj generaciji!

Dubravka Pranješ, Monthey VS

RUDOLF EVIĆ MLADI TALENTIRANI MUZIČAR IZ WALLISA

Rudolf je rođen u Sl. Brodu 1987. g. dok mu roditelji dolaze iz Bosanske Posavine, otac Valter rođen je u Donj. Hasićima, mama Ružica u Prudu. Roditelji su pred rat došli u Wallis gdje su se do danas zadržali. Rudolfa su roditelji nakon kratkog vremena doveli u Wallis - Naters, gdje im se rodila kćerka Ivana i još jedan sin. Rudolf je završio školu za građevinskog tehničkog crtača i radi u svojoj struci u Vispu.

Rudolf se dugi niz godina interesirao za glazbu, a intenzivno se počeo njo-

me baviti od 2000. godine. Piše tekstove, komponira svoje pjesme i pjeva u Alpha "goes s1ze" Music - rap glazbu. Rudolf, zvani Amos, je u rap skupini s još tri Švicaraca, koji su također uzeli specijalna imena: Bzar, H1, DJ Prolix sa kojima kad god imaju slobodnog vremena vježbaju i snimaju CD za nastupe u njihovom instrumentalnom studiju u Brigu. Mnogi mladi iz Oberwallisa koji se interesiraju za glazbu, imaju mogućnost kod njih u studiju snimiti svoj CD. Njihovi nastupi su praćeni često sa CD glazbom, ali imaju i glazbenu grupu mladića, koja ih prati s instrumentima (klavir, gitara, bas i bubnjevi), a skupina se zove The Swaggers.

Ove godine u svibnju na Rap Contest-u, glazbenom takmičenju u Vispu,

osvojili su prvo mjesto i time sebi otvorili put za nastup na Open Air Gampel-u od 14.-17. kolovoza 2008.

Open Air Gampel je poznat i dobro posjećen Open Air u Švicarskoj gdje se održavaju koncerti izabranih poznatih glazbenih skupina i glazbenika iz Europe i Švicarske, a u jednom danu ga posjete od 1'000 do 2'000 osoba. To pokazuje da nije bilo lako i jednostavno nastupati tamo, ali oslikava kvalitetu glazbenika iz Wallisa i naravno našeg hrvatskog Amosa. Rudolf (Amos) je snimio svoj prvi album u glazbenom studiju u Zürichu i njegov prvi CD će se pojaviti na tržištu u siječnju 2009. g. Za mnoge mlade osobe iz Oberwallisa Amos je postao glazbeni rap idol.

Mi mu želimo još mnogo više uspjeha i drago nam je da je Amos svojom upornošću i ljubavi prema glazbi uspio doći do željenog cilja.

Marija Čulap Imhof,
Brig, Wallis

PAVO ČOŠKOVIĆ ŠVICARSKI PRVAK U KARATEU ZA 2008. G.

Napisala: Marija Čulap Imhof

INTERNACIONALNO NATJECANJE U SLOVENIJI

18. listopada u Sloveniji u mjestu Sevnica održan je internacionalni karate turnir, na kome su učestvovali karate portaši iz sedam europskih zemalja, među njima i Švicarske, iz raznih klubova, pa i iz karate kluba Kofukan, Brig. Već je poznato da u tome klubu treniraju i Hrvati, Pavo Čošković i Marina Božić.

Pavo se borio u kategoriji do 70 kg i osvojio 1. mjesto, t.j. zlatnu medalju. Marina se borila u kategoriji do 54 kg i osvojila 2. mjesto t.j. srebrenu medalju. Kao i uvijek o njihovim uspjesima biva-mo informirani u lokalnim novinama Walliser Bote, i uvijek nas veseli vidjeti ih među pobjednicima skoro svakog karate turnira.

NATJECANJE ZA PRVAKA ŠVICARSKJE

Kako već jedno izvjesno vrijeme pišem o uspjesima hrvatskog športaša Pave Čošković iz Wallisa, odlučila sam otići i osobno pogledati karate natjecanje u Biel-u 26.10.2008.. Za mene je taj dan bio izuzetan doživljaj, zato što mi je to prvi puta da prisustvujem karate natjecanju. Shvatila sam zašto Pavo toliko voli taj šport. Natjecanje je bilo odlično

organizirano. Bilo je divno vidjeti mnoge švicarske vrhunske karate športaše i njihove vještine u tom športu. Među mnogobrojnim športašima su bili i naši hrvatski športaši, koji su se naravno natjecali za švicarske klubove.

Pavo Čošković se natjecao u disciplini kumite, imao je tri borbe i u sve tri je pobjedio. Pokazao je najviši nivo, preciznu tehniku pokreta, što govori o kvaliteti priprema.

Bilo je tako dirljivo, došlo nas je 12 osoba iz Wallisa, navijali smo za njega, orilo se dvoranom ime Pavo, Pavo. Pavo je svojom pobjedom u tri karate borbe osvojio zlatnu medalju i dobio mjesto prvaka Švicarske u kategoriji do 63 kg.

Pavini roditelji su obećali da će prirediti malo slavlje ako Pavo donese zlatnu medalju iz Biela. Pavo je donio zlato i naslov švicarskog prvaka, pa su tata i mama morali ispuniti obećanje. Okupilo se oko 35 osoba, prijatelji od Pave i njegovih roditelja, večer je protekla u ugodnoj atmosferi druženja uz glazbu, jelo i piće.

Marina Božić, koja trenira sa Pavom u istom karate klubu u Wallisu, također se natjecala i to u dvije discipline, kate i kumite. U obje je discipline osvojila brončanu medalju. Čestitamo im obadvojima!

NEKOLIKO PITANJA MLADIM ŠPORTAŠIMA

Piše: Dunja Gaupp

Kako nismo imali zadovoljstvo Marinu i Pave vidjeti u "akciji" na završnoj dječjoj priredbi u Brigu, napravili smo samo jednu zajedničku fotografiju kada su nakon treninga stigli u dvoranu i dogovorili da nam e-mailom odgovore na nekoliko pitanja.

Pavo je odgovorio, Marina ne. Stigla je samo potvrda o primitku e-maila i to od Marininog oca, gospodina Božića. On nam je jednom telefonski, a onda i na priredbi prilično oštro predbacio što ne pišemo o njegovoj kćerki, premda nam nikada nije poslao ni jedno slovo.

Za ovaj broj DO-a osobno sam priredila pregled Marininih uspjeha, koji su trebali stajati uz njene odgovore na naša pitanja, no ovoga puta nažalost ništa od toga!

Evo što nam je Pave otkrio o sebi:

Kada si počeo trenirati karate i zašto baš taj šport?

Kada sam krajem 2000. godine počeo trenirati bila je to za mene samo zabava. S vremenom sam zavolio taj šport i danas mi je ne samo zabava, nego i strast.

Baviš li se, uz karate, i nekim drugim športom?

Da, stolnim nogometom i tu smo u drugoj B ligi. Igram u skupini sa Švicarcima i jako smo uspješni. Za sada smo

drugi na tabeli, ali imamo velike šanse postati prvi i ući u A ligu.

Imaš li dovoljno slobodnog vremena za neke druge zanimacije (i koje), ili karate potpuno ispunjava tvoj život?

Uz ova dva športa, gdje mi je karate naravno na prvom mjestu, imam i dovoljno vremena za druženje s prijateljima, ali uglavnom samo vikendima.

Postižeš odlične rezultate i jako si uspješan. Ima li to utjecaja na tvoje ponašanje prema drugim, manje uspješnim, športašima i ostalim vršnjacima?

Uspjesi u ovom športu nisu promijenili moj karakter niti moje ponašanje prema drugima, čime želim reći da sam uvijek isti. Što se tiče mog znanja u karateu rado ga prenosim na druge članove kluba kao što i rado prihvaćam savjete od onih koji znaju više od mene. Moje uspjehe u karateu ne volim jako ističati i s njima se hvaliti, jer karate treniram zato što taj šport iskreno volim.

A škola? Kakvi su tamo rezultati?

U školi nisam tako uspješan kao u karateu, ali mogu reći da sam za sada dobar učenik.

Imaš li planove za budućnost?

Za sada nemam neke posebne planove. Karate ću trenirati dalje, a ostalo će vrijeme pokazati.

Zahvaljujemo na odgovorima i želimo puno uspjeha u budućnosti! ■

HRVATSKA EKIPA NA EUROPSKOM PRVENSTVU KOŠARKE U KOLICIMA

Piše Dunja Gaupp

U Švicarskom mjestu Nottwil, poznatom po Švicarskom centru za paraplegičare, održano je od 27. srpnja do 3. kolovoza 2008. Europsko prvenstvo košarke u invalidskim kolicima (B divizija). Nastupile su nacionalne reprezentacije Austrije, Belgije, BiH, Češke, Litve, Hrvatske, Portugala, Rusije, Slovenije i Švicarske. Hrvatska reprezentacija je igrala u grupi s Belgijom, BiH, Rusijom i Portugalom. Zauzela je 4. mjesto sa 2 boda, što je bilo nedovoljno za ostanak u B diviziji u koju je ušla 2005. godine. Ulaz u A diviziju izborile su ekipe BiH i Belgije.

Taj važan športski događaj hrvatski mediji nisu niti najavili, niti ga pratili. Da nije bilo privatnog angažmana gospodina Davora Tuška (do nedavno trener švicarske nacionalne ekipe košarke u kolicima), koji je tu obavijest prosljedio svim hrvatskim udrugama, internetskim stranicama i hrvatskoj diplomaciji, niti Hrvati u Švicarskoj ne bi znali da u njihovoj neposrednoj blizini gostuju hrvatski športaši paraplegičari, mnogi od njih hrvatski branitelji. Usprkos primljenoj obavijesti, hrvatskih navijača iz Švicarske bilo je svega nekoliko, što je jako tužno, jer upravo ti ljudi zaslužuju posebnu podršku i pohvalu.

Bili smo na otvorenju i još dva puta u toku prvenstva. Ugodno sam se iznenadila kada sam u hrvatskoj ekipi ugledala nekoliko poznatih ljudi, invalida domovinskog rata, koje sam upoznala surađujući s Bedemom ljubavi iz Zagreba. I oni su mene prepoznali, pa je zadovoljstvo bilo obostrano. Jedan od njih, Albert Jurković, dobio je svojevrmeno trkača kolica na dar, sponzorstvo upravo Paraplegičkog centra iz Nottwila.

Zanimalo me kako nabavljaju športska kolica, koliko novaca moraju za njih izdvojiti, dobivaju li kakvu pomoć od države. Za svaku vrstu športa, potrebna su posebna invalidska kolica, tako da si nitko od njih ne može priuštiti sudjelovanje u više od jedne discipline. Kolica za košarku stoje između 15 do 20 tisuća kuna. Država im ne pomaže, za sve se moraju sami pobrinuti. Osnovali su udrugu preko koje pokušavaju naći sponzore, a tih je jako malo, pa jedva sastavljaju kraj s krajem.

U usporedbi s drugim ekipama, koje su bile opremljene vrhunskim kolicima, imale stručno osoblje za njegu i trening, doputovala luksuznim autobusima prilagođenim njihovim posebnim potrebama (dizalica za ulazak, posebni WC, itd.),

naši su dečki bili pravi bokci. Za ilustraciju: u autobus su ih na leđima unosili vozači. Sramotno, kao i mnogo toga drugoga što se u našoj domovini događa, a posebice u svezi s našim braniteljima! Umjesto da dobiju sve što im treba, predsjednik države razmišlja o tome kako uštedjeti na njima kada krenu na zadnje putovanje.

I pored svih problema, zdravstvenih i inih, oni se trude biti zadovoljni s onim što im život daje.

Na slici sa otvorenja, hrvatska ekipa (prvi u redu u crvenoj majci nije član ekipe): Ivica Vujica, Ante Štimac, Albert Jurković, Alen Bračkanov, Igor Ograjšek, Slobodan Vulić, Eduard Karamatić, Ademir Demirović, Josip Maras, Damjan Lisska, Dinko Štefanić, Nikola Perić, Karlo Šarac i Tomislav Katić. ■

HSK CH/FL

IZ PISMA NA HRVATSKI RADIO I TELEVIZIJU

... Kao dopredsjednici Hrvatskog svjetskog kongresa za Švicarsku i Liechtenstein često smo u kontaktu s Hrvatima koji slušaju Hrvatski radio. Možda će Vam pomoći neke informacije kako biste mogli nešto poduzeti, a što bi nas slušatelje/gledatelje učinilo zadovoljnijim. Rado se slušao Hrvatski radio, jedini izvor informacija u godinama rata. Po noći se izlazilo autom na neku uzvišicu, kako bi se program bolje čuo. Za to je tada i bilo razumjevanja.

Očekivanja se nisu ispunila uvođenjem programa „Glas Hrvatske“. Novo? Ne, ponavljanje dnevnih emisija Hrvatskog

radija. Novo je da su se tu uvele informacije na svjetskim jezicima, što je u načelu hvalevrijedna stvar. Međutim, loše je što te informacije prečesto prenose tugu i nevolju koja se prezentira u dnevnim emisijama. Oslikavajući to karikaturom, reklo bi se da od 20 minuta programa, 19 minuta se iznose informacije: ubio, ukrao, oslobođen ukazom, prodavao drogu... Može li se nekada objaviti da je Jozo sredio najljepši maslinik i oprao traktor, da su neki privatni pansioni divno radili i bili najbolji domaćini u Slavoniji? Nešto pozitivno. Jedino ako u meteorološkom izvješću bude malo sunca, onda je to jedino pozitivno.

Informacije na stranim jezicima: ne znamo da li imate pregled tko ih i koliko sluša?

Smijemo li predložiti da se valja kloniti srednjeg vala, MW. To je u svijetu uglavnom umrla valna dužina. Od sedamdesetih godina prošlog stoljeća počinju UKW i lokalni UKW-FM odašiljači. Švicarski Radio ugasio je takav svoj odašiljač, Radio Beromuenster, koji je radio 75 godina. Razlog: nitko u svijetu ne sluša srednji val, MW. Ili je u nas drukčije?

Nadalje, veća je vjerojatnoća da će na

ovim stranama hrvatski čovjek pratiti zbivanja u domovini ako se nude preko Hrvatske televizije. Ali ni tu nam nije sjajno. Stalno nailazimo na – privremeni prekid emitiranja televizijskog programa zbog ograničenja prava. Nije mali broj naših koji onda potraže besplatne srpske programe. Tako nam djeca ovdje svašta slušaju. Logično je da HTV treba novca, ali bolje bi bio uloženi novac u emisije na stranim jezicima „Glas Hrvatske“ preusmjeriti za rečene programe HTV-a. Mogla bi to biti i korisna promidžba o hrvatskim ljepotama, a još i više kad bi se tu uključilo Hrvatsku turističku zajednicu ...

Zbog svega toga, preslik ovoga pisma šaljem i na ravnatelje HR-televizije, gospodina Blagu Markotu, kao i na glavnog ravnatelja HRT, gospodina Vanju Sutlića.

Unaprijed Vam hvala svima za svako poboljšanje otvaranja informacija prema nama izvan domovine.

S dužnim poštovanjem,
Tomislav Mijatović, dopredsjednik HSK za CH i FL
Dr. Alen Kordić, dopredsjednik HSK za CH i FL
Zuerich, studeni 2008.

— Ali, dragi tata, ja ipak čitam i pišem bog bogova ako uzmeš u obzir visinu sredstava koja se izdvajaju za školstvo.

— Ove se godine u škole uvodi seksualni odgoj. Znači, sve treba početi učiti ponovo!

ŠUTJETI I TRPJETI, ILI SE ODUPRIJETI?

DOBRO PROTIV ZLA

Piše: Marija Vučković

Vječita dilema čovječanstva možda je aktualnija nego ikada; voditi povučen, ugodan život ili se boriti za napredak i opstanak čovječanstva, a bez izgleda za ikakvu korist?

Gledajući oko sebe teško je pronaći motivaciju, teško je uopće odrediti što i kako djelovati, je li nama malim ljudima ikako moguće utjecati na bilo što. Pogledajmo oko sebe i razmislimo postoji li mogućnost za dobre namjere, za dobra djela.

Kako god okreneš čini ti se kako oni koji rade loše, koji krađu i otimaju, ubijaju i teroriziraju, imaju više uspjeha, sve im polazi za rukom i što mi još tu možemo? A njihova moć jest upravo u našoj pasivnosti i našem strahu da ne bismo izgubili i ono malo udobnosti i lagodnog života. Istina je da nas tako drže u strahu, ali istina je i da bez podrške nas malih, bez našeg pristanka, bez naših uplata u kojekakve svrhe, ne bi bilo prostora na kojem bi djelovali oni koji koriste razne povoljnosti, da li političke, ekonomske ili neke druge.

Uloga malog čovjeka, ne da je važna nego je odlučujuća i zato se svi bore privući veliki broj tih malih ljudi koje trebaju za ostvarenje svojih ciljeva. Jesu li ti ciljevi vrijedni naše podrške, moramo sami procijeniti. Nažalost, vrlo često su ti ciljevi osobne prirode, ali ih prikazuju kao da su za opće dobro. Tako čovjek izgubi volju boriti se za neku pravdu i napredak, i upravo time pomaže zlu da jača i dalje radi po svom.

Probudimo se i ne dozvolimo, barem u našim srcima, da nadvlada odobravanje takvih djela. Odobriti ih, znači dozvoliti drugima, a onda i sebi, da postane normalno ono što je stvarno za osudu. Ljudi koji drugima nanose zlo, ne smiju imati naše odobrenje. Njima mora postati jasno da nepravda donosi nepravdu, a zlo rađa samo zlo.

To je univerzalno pravilo koje će uvijek vrijediti i koje je uvijek vrijedilo, i zato se isplati biti dobar, jer dobro rađa samo dobro a loše se mača laća, od mača i gine. Čak i u svrhu obrane, kao što se to dogodilo kod nas kada su ljudi morali uzeti puške i braniti sebe i svoje bližnje, čak i onda ljudska duša ne može podnijeti nanošenje ozljeda, bilo psihičkih bilo fizičkih, drugim ljudima. Ljudska je duša senzibilna substancija koja se lako uplaši i sklona se povući u podsvijest, jer ne podnosi patnju drugih duša. Zato naš narod običava kazati kad netko nešto radi što je nepravедno "Ne gubi duše", znači ne prodaji dušu za neki ovozemaljski materijalni ili drugi dobitak, jer se duša ne može kupiti kada se jednom izgubi. A to je ono najvrijednije u čovjeka, bez obzira koliko ima novaca

ili što je postigao u životu. Da, duša se može itekako izgubiti! Ali toga ljudi nisu svjesni dok im se ne dogodi i onda postaju hladnokrvni zločinci ili tirani žedni vlasti i novca. Bez duše, oni ne mogu istinski voljeti, onako kako samo ljudi sa njegovanom i kvalitetnom dušom mogu voljeti osobu sa svim njegovim vrlinama i manama, a samim tim ne mogu biti ni voljeni jer im nedostaje važan član u tom timu - duša.

Zahvalna sam ljudima koji doprinose boljitku društva, koji uspješno vode poduzeća i zapošljavaju radnike, političare koji se stvarno zalažu za napredak i boljitak. Najviše sam zahvalna braniteljima koji su spasili sve nas, samo me duša boli što oni danas moraju patiti od posljedica onoga što su proživjeli. Mogu im samo reći hvala i poručiti neka misle na sve pozitivno što su ostvarili.

Svi ljudi koji rade dobro i misle dobro, a ima nas mnogo, moraju biti svjesni svoje moći i svoga uticaja i koristiti ga i dalje u svrhu napretka, kako bismo bili dovoljno jaki protivnici onima koji ne misle dobro, ni sebi ni drugima. Samo tako možemo nešto učiniti i pokrenuti za dobrobit svoje djece i unučadi, koja će graditi na temeljima koje smo mi sagradili. A ako temelj nije dobar može se sve u trenu srušiti, znači vrijedi se potruditi napraviti ga što bolje.

Na ovaj tekst potakao me jedan članak koji opisuje svijet za pedesetak godina, gdje se navode dvije varijante, dva moguća scenarija. Hoće li svijet za pedeset godina uopće postojati i ako, kakav će biti? Hoće li to biti svijet pun egoista, ako se nastavi ova borba za osobnim probitkom ili dobitkom, ili će se razviti u jedno humanije društvo u kojem ćemo mi ljudi shvatiti kako sebi ne smijemo dopuštati grješke i biti egoisti, jer će to uništiti i nas i cijelo čovječanstvo. Kako bi se svijet ipak razvio u ono bolje, treba početi raditi odmah, i to svi mi, i to ne gledajući da se prvo oni promijene. Treba početi od sebe i priznati sebi i drugima da smo i mi jedna važna karika u kreiranju svjetske slike, ako ne pojedinačno onda zajedno.

Učinimo ono što možemo, a uvijek se pronađe nešto što se može popraviti i na što se može pozitivno utjecati. To će nam se odužiti tako, što se ne ćemo osjećati bespomoćnima i izručenima velikim svjetskim silama i odlukama, osjećati ćemo se korisni u svojoj sredini. Tamo

gdje nas ljudi trebaju, mi možemo pozitivno utjecati na njihov život, što opet dovodi do toga da oni imaju više vremena i živaca pozabaviti se boljitkom ili napretkom.

U tom pravcu treba krenuti, treba širiti osjećaj humanosti i ljudskosti, što će na kraju uroditi plodom, a naša unučad će za pedeset godina reći da smo mi bili pokretači tog humanijeg doba. I inače mislim da ove generacije imaju hrabrosti za promjene, jer ako se čovjek osvrne u prošlost, vidi kako su prije pedesetak godina ljudi bili puno okrutniji. Među širim masama ljudi, bilo je sasvim normalno razgovarati uvredljivim i autoritativnim tonom, grubo se i neuglađeno ponašati. Tek u novije doba, teško je reći točno od kada, osjeti se promjena, koje ne bi bilo da nije bilo generacija koje su bile spremne prekinuti sa jednom lošom tradicijom koja više nije služila svrsi, a za to je trebalo i hrabrosti i znanja i volje.

Poznajem puno ljudi koji se žale zbog prekida tradicije u kojoj su odgojeni, jer tim prekidom oni su gubitnici i kormilo moraju predati mlađim generacijama, nad kojima su stari nekada imali sve ovlasti. Ali ipak, svaka čast na hrabrosti i odlučnosti da se prekine tradicija koja nije dobra, a u korist napretka i dobrobiti svoje djece.

To je dokaz da čovječanstvo napreduje kao nikad do sad, i to daje nadu da će se ipak razviti u jedno humano društvo, gdje će ljubav i dobrota biti najvrijednije stvari, gdje će ljudi napokon shvatiti, nakon toliko tisućljeća, gdje leži formula sreće. Do tada će vjerovatno proteći još mnogo vode Savom, a ja vjerujem da mi možemo još puno toga pokrenuti i učiniti u tom pravcu. ■

Das Böse ist, soviel steht fest ...

Zlo je, to čvrsto stoji, često Dobro koje nismo napravili.

... oft das Gute, das man lässt.

JE LI JAVNO MIJENJE ISTINA ILI LAŽ GLOBALNO ZAGRIJAVANJE - KATASTROFA ILI OBMANA

Piše: Osvin Gaupp

"Javno mišljenje je najveća laž na svijetu." Carlyle, Goethe

"Javnost? Koliko je budala potrebno da bi se stvorila javnost?" R. Chamfort

"Kad svi jednako misle, znači da nitko mnogo ne razmišlja." Walter Lippmann, američki komentator

Kad pročitamo u novinama neki podatke vjerujemo da je točan. Pogotovo ako to pišu praktički sve novine u svim zemljama. Kad čujemo i vidimo na televiziji izvještaj o nekoj zemlji vjerujemo da je istinit. Pogotovo kad isti izvještaj sa istim komentarom biva emitiran od praktički svih televizija u svim zemljama. Kad čitamo u novinama, i to praktički svima, da su konačno uhvatili ratnog zločinca generala Gotovinu, onda svi vjeruju da je general Gotovina ratni zločinac. Svi, osim par Hrvata od kojih sam i ja jedan.

Diskrepanca između moje istine i istine javnog mijenja o Hrvatskoj općenito i Domovinskom ratu posebno, potakla me je da preispitam koliko sam naivan kada vjerujem u istinitost javnog mijenja. Jugoslavenske novine sam uvijek čitao sa dobrom dozom nepovjerenja, znajući za manipulacije jednostranačkog sustava. Ali, demokratski Zapad sa višestranačjem i sa pluralističkim i slobodnim novinarstvom? U jednom starom vicu o luđacima, a u svezi s demokracijom, jedan od njih na upit psihijatra kako je dospio u zatvor, odgovara: "Govorio sam da je čitav svijet lud, a svijet je govorio da sam ja lud. Nadglasali su me". Odgovor koji ostavlja otvoreno tko je stvarno lud. I ja sam se koji puta pitao tko je tu lud. Gornji citati su mi dali izvjesnu nadu da to nisam ja, jer prvo nisam jedini i drugo našao sam se u dobrom društvu.

Javno mišljenje se može usmjeriti u željenom pravcu na razne načine, naglašavanjem jednih a potiskivanjem drugih informacija, preuveličavanjem jednih a prešućivanjem drugih događaja, falsificiranjem činjenica, krivom interpretacijom činjenica, ili u najgorem slučaju namjernim provokacijama koje se podmetnu drugome. Za ilustraciju zadnjega izražavam svoje duboko uvjerenje da su nam Ahmići podmetnuli od britanske obavještajne službe. Lista mogućnosti manipuliranja je u svakom slučaju uistinu bezkrajna.

Utjecajem na javno mišljenje pokušavaju ostvariti pojedine zemlje svoje političke i gospodarske interese, pojedine

političke grupacije svoje ideološke i osobne interese, pojedine firme svoje tržišne interese, pojedine grupacije svoje materijalne interese. Manipulacija javnog mijenja se ostvaruje preko medija u službi određenih skupina uz pomoć medijskih djelatnika, koji ne misle, nego samo prepisuju podmetnute informacije. Tome pridonosimo mi svi, jer ne upotrebljavamo od Boga nam dati razum, nego kao ovce, ili radićevski rečeno kao guske, hrlimo svi u istom smjeru u maglu umjetno načinjenu od manipulatora, zaslijepjeni često lakovjernošću, zluradošću, zavisti i drugim ljudskim slabostima. Drugim riječima, onaj isti nagon čopora, koji mnoge tjera da slijepo slijede svaku modnu idiotariju, omogućuje pojedinim interesnim grupama da manipuliraju javno mišljenje. To je danas, zahvaljujući globalnim komunikacijskim mogućnostima, daleko jednostavnije nego nekada. Ono što je nekad bilo ogovaranja u jednom selu, to je u danas globalni trač.

Iznenadujuće je, da se u današnjem svijetu sa visokim stupnjem obrazovanih širokih masa mogu čak manipulirati i naučne činjenice. Koliko je svijet spreman isključiti mozak navest ću primjerom obmane jednostavnog podatka. Tu je obmanu mogao prepoznati svatko tko zna brojati do 2000. Radi se o ulasku u treće tisućljeće, koje je čitav svijet slavio u noći od 31. prosinca 1999., na 1. siječanj 2000. I to jednostavno zato jer je turistička industrija htjela čim prije tu zgodu iskoristiti za postizanje profita. Kako bi si neki menadžeri čim prije mogli isplatiti čim veći bonus. Javilo se nekoliko usamljenih glasova kako će dvije tisuće godina biti navršeno tek sa 31.12.2000., pa će shodno tome prvi dan trećeg milenija biti tek 01. siječnja 2001., ali su bili od luđaka nadglasani. Slijedeće godine su se manipulatori sjeli da su oni usamljeni glasovi imali pravo, pa su pokušali ponovno profitirati još jednom proslavom ulaska u treći milenij. Nije bilo tako glamurno, ali cilj su postigli. Ovo je primjer bez većih posljedica po svijet, pa je tiho i brzo pao u zaborav. Veće posljedice po svijet zbog neizmjerne pohlepe menadžera i njihovih globalnih manipulacija osjećamo upravo sada, s tim da zbog manipuliranih informacijama i ne znamo što nas još očekuje.

Drugi primjer je globalna histerija u svezi sa navodnim, od čovjeka prouzrokovanim, klimatskim promjenama. Ne radi se primarno o tome, da li ugljični dioksid (CO₂) koji nastaje pri izgaranju stvarno uzrokuje globalno zagrijavanje. Većina klimatologa dijeli to mišljenje, iako je naučna podloga za tu tezu vrlo tanka. Neosporivo je da ogromna potrošnja fosilnih goriva uzrokuje vrlo lagani porast CO₂ u atmosferi. Utjecaj povišenog CO₂ na povišenje temperature se

objašnjava takozvanim efektom staklenika: onaj dio sunčanih zraka koji se reflektira od zemljine površine, i koji bi inače nestao u svemiru, biva od CO₂ zadržan, slično kao i od staklenika. Međutim nije tako davno, da su ti isti klimatolozi predviđali zahlađenje zemlje zbog tog istog CO₂, objašnjavajući kako on sprječava dio sunčevih zraka da uopće dođu do zemlje. U svakom slučaju, klima zemlje se kroz njenu povijest mijenjala u daleko većim razmjerima nego što ih bilježimo zadnjih desetljeća, tako da je teško prosuditi jesu li zadnje promjene uobičajeni naravni otkloni ili od čovjeka prouzročeni.

Ali kako rekoh, nije to primarna tema. Uopće nije diskutabilno mora li čovjek poduzeti sve razumne napore u svrhu očuvanja prirode. Primarna tema jest, da se to navodno zagrijavanje zlopotrebljava kako bi se manipuliralo javnim mišljenjem i politički nametnule mjere "za spas svijeta" i time ostvarivali partikularni interesi. Te nametnute mjere su sa gledišta očuvanja prirode često direktno kontraproduktivna, ali i indirektno, jer vežu financijska sredstva koja bi se mogla svrsishodnije upotrijebiti. Primjerice, plantaže soje za dobivanje biodizela u Brazilu ili plantaže palmi u Indoneziji uništavaju zadnje ostatke tropskih prašuma. A tropske prašume su glavni proizvođač kisika i pružaju životni prostor ogromnom broju životinjskih i biljnih vrsti, mnoge od njih i neotkrivene. Ili, drugi primjer: u Kini su se zapalila mnoga ugljena nalazišta, jer se nije sa dovoljno opreza pristupilo otkupu ugljena. Ugljen se može spontano zapaliti kad pri otkupu dođe u dodir sa zrakom. Kad je jednom zapaljen teško ga je ugasiti, jer se od vrućine raspuca zemlja, čime je povećan pristup zraka. Tada se rudnik napušta. U Kini ima na tisuće nalazišta koja gore i uslijed toga u atmosferu odlazi više CO₂ nego što ga emitira čitava Njemačka. Nitko na tim silnim konferencijama sa do 5000 učesnika, a zadnja u Poljskoj je stajala 30 mil. eura, nije došao sa prijedlogom kako modernim sredstvima ugasiti te požare.

Potpuno je neshvatljivo, zašto bi navodni porast prosječne temperature na zemlji od nekoliko stupnjeva celzija trebala biti katastrofa za svekoliki život na zemlji. Primjerice, svi oni koji govore o izumiranju sjevernog medvjeda ako dođe do zatopljenja, ignoriraju da ime otoka Grenland (zelena zemlja) govori o tome kako je, u dobu kad su ga kolonizirali Vikinzi, bio bez glečera i zelen. I tu klimu je sjeverni medvjed preživio bez problema, a preživjeti će i dalje, samo ako mu čovjek svojim izlovom ne oduzme podlogu za ishranu. Ali i u antičko doba je Europa bila daleko toplija nego danas. Hanibal bi teško sa slonovima

prešao preko Alpa da je imao današnje uvjete. Čudno, da se nitko ne pita odakle mu slonovi? U sjevernoj Africi je danas pustinja i od slonova nema ni traga. Očito je u to vrijeme Sahara imala daleko prijazniji izgled. I tako bi mogli u nedogled argumenitirati.

Siguran sam, bude li se temperatura slijedećih godina počela spuštati, klima-

toloji će se vratiti na prvotnu tezu i to opet objasniti povećanim CO₂ u atmosferi. Nakon toga će katastrofičari prognozirati globalno smanjenje proizvodnje hrane i time izazvanu sveopću glad. S tim da bi onda bili malo bliži istini. Pogled unatrag nekih tisuću godina pokazuje da je čovjek uvijek u hladnim razdobljima patio od vremenskih nepogoda, lošeg uroda i poštasti.

Treba li nakon svega navedenog čitati novine i gledati televiziju? Ne negiram sve što se u medijima objavi. Naprotiv, većinu toga smatram vjerodostojnim. U većini slučajeva je javno mišljenje ispravno, ali ne uvijek.

Da, treba čitati, gledati i slušati, treba se informirati, ali iz raznih izvora i uz upotrebu vlastitog mozga! ■

ŠTO BI BILO KADA BI LJUDI NESTALI? SVIJET BEZ NAS

“Die Welt ohne uns” naslov je knjige u kojoj autor pokušava odgovoriti na to pitanje istovremeno animirajući čitatelja da se zamisli tko je prava štetočina na našoj planeti.

Priredila: Dunja Gaupp

Zemlja bi iznenađujuće brzo postala zeleni planet. Barem na prvi pogled. Neki ostatci našeg vremena preživjeli bi milijune godina. No, idemo redom!

Asfalt bi popucao, iz pukotina bi niknule biljke. Životinje bi osvojile gradove. U kućama bi stanovale vjeverice, lasice i gušteri, rijeke i potoke zakrčio bi dabar srušenim stablima, orlovi i druge velike ptice gnijezdile bi na urušenim neboderima. Tako bi svijet mogao uskoro izgledati. Uz pretpostavku da čovječanstvo preko noći nestane.

Naravno, to se u doglednoj budućnosti ne će dogoditi. Ali, što bi bilo, kad bi bilo?

Američki znanstvenik Alan Weisman u mašti je svijet oslobodio ljudske prisutnosti i u jednoj zabavnoj i neobično zanimljivoj knjizi svoju viziju stavio na papir. Kako bi što vjerodostojnije oslikao svijet bez ljudi, Weisman je posjetio područja u kojima su nekada ljudi živjeli, a koja su danas napuštena. Posjetio je, na pr., područje oko Černobila i promatrao kako priroda sama sebe liječi. Razgovarao je s biologima, inženjerima, fizičarima, paleontolozima i poglavica-ma, kako bi sebi stvorio što bolju sliku.

Površno gledano, uopće ne bi dugo trebalo, dok bi Zemlja ponovno izgledala kakva je bila prije Adama i Eve. No, istrijebljene životinje i iskorjenjene biljke zauvijek su uništene, a u zemlji će drijemati otrovna ostavština, ne spominjući 441 atomske centrale širom svijeta. Jedna za drugom postati će Černobil kada sistemi za hlađenje prestanu raditi, a reaktori se topiti. Uran će isijavati milijardama godina. Strašna vizija!

Onoga dana kada čovječanstvo nestane, priroda će istoga trenutka zapo-

četi s čišćenjem kuće. Kada pumpe podzemne željeznice u New Yorku prestanu raditi, voda će početi nezaustavljivo rasti. Za dva dana svi će rovovi biti preplavljeni. Niti naše kuće nisu napravljene za vječnost. Kiša će prirodi vratiti ono što smo joj mi uzeli. Kroz dimnjake voda će ući u svaku pukotinu, čavli će zahrđati, drvene grede istruliti. Krovovi propadaju u roku od 10-tak godina, nakon 20 godina gromobrani su zahrđali ili odlomljeni. Samo jedan udarac groma pali cijele ulice, a kuće gore. Oluje i tuča uništavaju prozore, kiša i snijeg padaju u kuće. Podovi se smrzavaju i otapaju, a vodovodne cijevi pucaju. Žbuka opada, biljke razaraju zidove i oni se urušavaju. Jedna obiteljska kuća održati će se možda 50 u najboljem slučaju 100 godina. Kad se kuća jednom raspadne, ostaju ležati pločice iz kupaonice i kuhinje. Pečena keramika je posebno otporna i dugotrajna, slično fosilijama.

Nakon 250 godina London će ponovno biti močvara kakva je nekada bio. Tower će se pod težinom bršljana urušiti. Velike gradove na deltama rijeka, kao što su to Hamburg, Amsterdam ili Houston za 300 godina odnijeti će voda. Gdje su nekada bila predgrađa, nakon 500 godina rasti će šuma. Među drvećem i sitnim raslinjem, ležati će aluminijски dijelovi sudopera i lonaca od nehrđajućeg željeza. Prije svega zgrade od betona nisu sagrađene za vječnost. Beton se mrvi za jako kratko vrijeme. Za razliku od njih, monumentalna zda-

nja od kamena, poput tvrđava i crkava, razaznavati će se kao građevina još nekoliko stoljeća.

Neke druge uspomene na čovjeka potrajati će još dulje. Tek nakon 35'000 godina tlo će se očistiti od olova, ali dok zrak bude sadržavao CO₂ koliko u vrijeme neandertalca, trebati će 100'000 godina, uz preduvjet da ne prorade vulkani.

Hoće li itko za nama žaliti kada nas ne bude bilo? Delfini, slonovi i gorile sigurno ne! Ali, tko onda? U prvom redu nedostajati ćemo onim stvorenjima koja bez nas ne mogu preživjeti, zato što žive na nama i od nas. *Pediculus humanus capitis* i njena rođakinja *Pediculus humanus humanus* – siva odnosno vlasna uš i bijela uš (tekstilna), te grinje. Osim njih na nama živi i 200 vrsti bakterija koje su genetski tako uz nas vezane, da će s nama i nestati. Teška vremena nastupiti će i za stjenice.

Začudjuće je da će se i štakori morati boriti za preživljavanje. S obzirom da su živjeli uz čovjeka, teško će naći hranu. Navodno neuništivi žohari, importirani iz tropskih krajeva, već će se prve zime smrznuti u hladnim kućama. Suprotno njima, ruševine neodoljivo privlače divlje životinje. One će zamijeniti ulogu sa domaćim životinjama, koje će pokušati preživjeti u divljini. Kao što je to vidljivo u gradu Pripjat, u černobilskoj smrtnoj ►

zoni, koji je napušten prije 22 godine. Danas se u njemu naganjaju divlje svinje i vukovi.

Čim nestane čovjeka i njegovih građevina, za ptice prestaje opasnost da si slome vrat uletajući u odašiljače, visoko naponske mreže ili prozorska stakla. No, zato će češće postajati žrtve podivljalih mačaka, koje će se masivno razmnožiti. Nestanak čovjeka koristiti će i komarcima, jer više neće biti nikoga tko će ih uništavati, a močvarnih područja biti će sve više.

Mnoge ukrasne i za prehranu uzgojene biljke, kao ruže ili drvo jabuke, nestati će, podivljati ili postati neprobavljive. Uzgojeno povrće vratiti će se svojim skromnim početcima. Mrkva će imati mali korjen, a puno zelenja. Kukuruzni klipovi neće biti veći od klasa pšenice. Kako će se razvijati životinjski i biljni svijet, puno ovisi o razvoju klime. Možda će kod nas izgledati kao na sredozemnom moru ili u tropima zato što je čovjek previše CO₂ ispuhao u atmosferu.

Na odgovor, što će najdulje podsjećati na čovjeka, autor knjige daje iznenađujući odgovor: radio valovi. Oni prenose signale radio i televizijskih emisija. A oni ne nestaju tako lako, nego se šire kao svijetlo. Ne samo na Zemlji, nego i u svemir, neizmjereno dugo i neizmjereno daleko. I ljudski mozak šalje minimalne električne impulse. Ta, teško mjerljiva zračenja, šire se vjerojatno kao i radio valovi. Oni su besmrtni i nose naše misli i sebi. Tako su eto naše misli ono što će još dugo zujati svemirom. Tko god ih bude mogao primiti i dešifrirati, jednoga će dana saznati puno o našem životu na Zemlji.

Ali stop! Čovječanstvo još ne propada, iako olako pili granu na kojoj sjedi. Time što se ubrzano množi, uništava tropske šume, zagrijava klimu, truje vode, vodi ratove, iskorjenjuje biljke i životinje. Ako se zaustavimo i zamislimo, shvatiti ćemo da odgovornost leži na nama. Da se moramo brinuti za životinje i biljke, brinuti se za zemlju, zrak i vodu. Jer, Zemlja može bez nas, ali mi ne možemo bez nje.

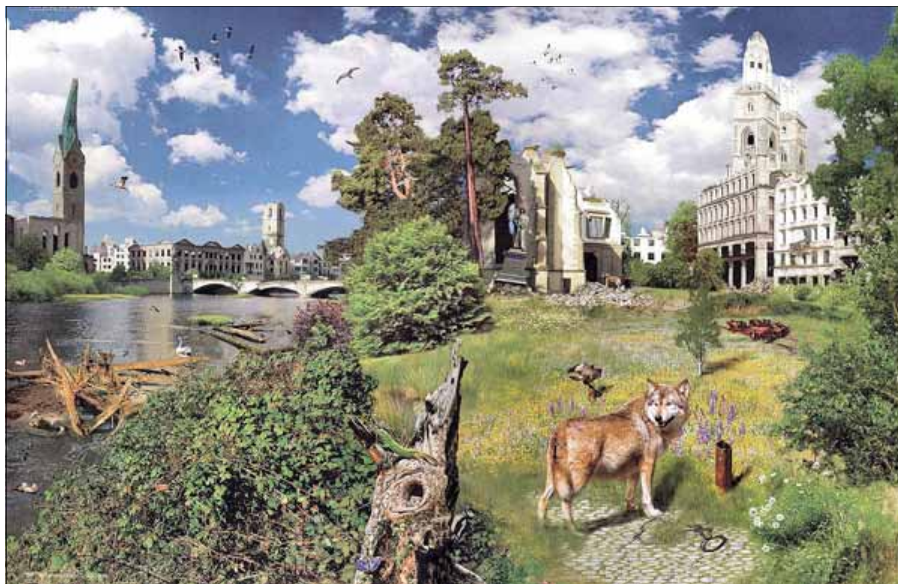
Alan Weisman: Die Welt ohne uns. Reise über eine unbevölkerte Erde. Piper-Verlag, 379 stranica, 35.90 Franaka. ■

Švicarski umjetnik Angelo Boog, kao predložak za svoju viziju budućnosti uzeo je fotografiju Züricha i napravio tri slike grada u raznim vremenskim razmacima, a inspirirajući se scenarijom klimatskog zatopljenja.

ZÜRICH ZA 5 GODINA

ZÜRICH ZA 50 GODINA

ZÜRICH ZA 500 GODINA

POVIJEST OBITELJI SVE OSTAJE, KAKO NIKADA NIJE BILO

Priredila: D. Gaupp

Od 16. svibnja do 14. rujna 2008. u Državnom muzeu u Zuerichu bila je postavljena posebna izložba na temu obitelji. Prikazan je razvoj i status obitelji u Švicarskoj od 1750. do danas s osvrtom na Rimljane i Germane.

SVE SE VRTI OKO LJUBAVI I VLASTI

Oženiti se iz ljubavi i imati djecu – na to bi se stari Rimljani samo nasmijali. Još u srednjem vijeku obitelj je bila čista interesna zajednica. Obitelj, kakvu danas poznajemo, novijeg je datuma, a već je ponovno u promjenama.

Danas često „kažemo kako „obitelj više nije što je nekada bila“, naročito u pogledu morala i pristojnosti. Međutim, nekada nije bilo bolje, nego drugačije od onoga kako mi zamišljamo da obitelj jeste – dom, u kojem složno zajedno žive generacije – roditelji, djeca i po mogućnosti baka i djeda, u kojem svaki ima svoje mjesto i dužnosti. Otac donosi novac, majka vodi domaćinstvo i odgaja djecu, koja ne moraju ništa drugo doli rasti i učiti, kako bi narasli u odgovorne ljude. Koliko god nam je ta predodžba simpatična, ona nije stara.

Ideal građanske obitelji nastao je u 18. i 19. stoljeću. Prije toga su ljudi imali sasvim drugačiju predodžbu. Za zajednicu oca, majke i djeteta Rimljani nisu poznavali posebnu riječ. Riječ obitelj je puno toga označavala, tako su čak i robove-sluge nazivali *obitjelj*. Privatnost kakvu mi danas poznajemo, Rimljanima je bila strana. U kućama su se ljudi sastajali i poslovno, žene i djeca zajedno su koristili iste prostorije. Na ideju ženidbe iz ljubavi Rimljanin bi se samo ironično nasmijeo. Naravno, i oni su se ženili da bi napravili djecu – kao što je do prije nekoliko desetljeća i u Europi bio običaj. No za to nije trebalo ljubavi. O izboru partnera odlučivali su privredni i politički razlozi.

Pod carom Augustom (63. do 14. p.K.), koji je donio puno zakona o braku, neženjama je bilo teško dobiti službu ili napraviti političku karijeru. Po rimskom bračnom pravu, muškarac je bio vladar svoga domaćinstva. Mogao je suditi i svojoj djeci i robovima, pa ih čak i ubiti. Bilo je normalno da otac ima pravo odlučiti o sklapanju braka svoga djeteta i izboru partnera. Najstariji sin je često morao čekati nasljedstvo kako bi imao dovoljno novca za osnivanje vlastitog domaćinstva.

Iako je supruga bila podređena suprugu, potpuno bez prava nije bila. U Rimu je bilo sasvim razumljivo da žena učestvuje u društvenom životu uz svoga muža, ali i da smije sama posjetiti kazalište. Iako se zaručnici prije braka gotovo nisu ni poznavali, mnogi su brakovi bili skladni. Tako je ostalo zabilježeno da je pisac Plutarch, koji je napisao knjigu o vrlinama supruga, svoju Timoxenu jako cijenio.

Miraz koji je žena donijela u brak, davao joj je izvjesnu moć. Mirazom je doduše upravljao suprug, ali mu on nije pripadao. Posjede i robove smio je prodati samo uz pristanak svoje supruge. U slučaju razvoda, miraz je morao vratiti.

Germani nisu poznavali državu kao što je to bila rimska, ali i kod njih je ženidba bila posao, a ne ljubav. Rodbina si je morala obostrano pomagati, i bila je okosnica germanskih plemena. Vjenčanja su bila dogovarana između rodbine. Mladoženja je morao platiti za mladenku određen iznos. To je pogodovalo brakovima unutar uže obitelji, tako su moć i imovina ostajali u vlastitim redovima.

Mladaj kršćanskoj crkvi incest je bio trn u oku, jednako kao i slobodna interpretacija bračne vjernosti kakvu su sebi dozvoljavali Germani i Rimljani, koji su vjernost očekivala prije svega od žene, a muškarcu je bilo dozvoljeno zabaviti se u bordelu ili uzdržavati ljubavnicu.

Godine 1274. katolička je crkva brak proglasila jednim od 7 sakramenata i nerazrješivim. Time se dovela u teško stanje, jer su u srednjem vijeku knezovi i plemići o svojim posjedima odlučivali kao da su mali bogovi. Zemljoposjednik

je imao pravo svakog mladića od 18 godina i svaku djevojku od 14 godina prisiliti na brak. Ako mu je to odgovaralo, prva bračna noć s mladenkom pripala je njemu.

U srednjem su vijeku svi živjeli i radili pod istim krovom: otac, mati, djeca, služavka i pomoćnici, rodbina i nerodbina. Zanatlijske jednako kao i seljačke obitelji. Kako bi svakoga dana na stolu bio ručak, svi su morali privređivati, pa i djeca. Najkasnije sa 7 godina svako je seljačko dijete imalo pune ruke posla: moralo je musti krave, pljeviti korov, donositi vodu. Djevojčice su pomagale prestiti i tkati, i priskakale kad je trebalo čuvati manju djecu. Radna snaga majke bila je previše vrijedna, a da bi se trošila na njegu dojenčadi. Ako je bilo puno usitju koja je trebalo nahraniti, otac je djecu slao kao radnu snagu nekome drugome. Često ta djeca nikada više nisu vidjela roditelje.

Dok siromašni nisu imali vremena brinuti se za svoju djecu, bogatima i intelektualcima to često nije ni bilo važno.

Francuski ministar vanjskih poslova Charles de Talleyrand (1754. do 1838.) prve je 4 godine proveo kod svoje dadije, bez da su se roditelji raspitivali o njemu. Francusko-švicarski književnik Jean-Jacques Rousseau (1712. do 1778.) svoje je petero djece dao u sirotište, jer su mu bili preskupi i preglasni. Koji cinizam! Rousseau je bio jedan od preteča Francuske revolucije i sa svojim djelom „Emil, ili o odgoju“ utjecao je na pedagoško razmišljanje u nadolazeća dva stoljeća.

Svim ljudima nije bilo suđeno oženiti se i osnovati obitelj. Umjesto knezova, tada su crkva i općine diktirale tko se smije oženiti, naime samo oni koji mogu dokazati kako su sposobni uzdržavati obitelj. Pristup natječaju za dobivanje dozvole otvaranja vlastitog posla, imali su samo oni trgovci i zanatlije koji su „ispekli“ zanat i napravili iskustvo kao naučnici. Zbog toga su u 18. stoljeću i muškarci i žene bili daleko preko 20 godina stari prije nego su se mogli oženiti. Malo je bilo parova koji su zajedno živjeli dulje od 20 godina. Tko je doživio 60 godina starosti, važio je za starca. ►

1860. Appenzell - Bauernstube (soba seljačkog domaćinstva)

seoski učitelj

Zajedničko vrijeme bilo je dovoljno da na svijet postave petero do šestero djece, od kojih je polovica umrla još kao dojenčad. I ne samo ona, 7 do 10 posto žena umrlo je u porodiljskom krevetu.

Smrt je ljudima do duboko u 19. stoljeće bila svakodnevica. Od udovaca se očekivalo da se ponovno ožene, djeca su trebala majku. Nove supruge morale su se aranžirati sa mnogobrojnom rodbinom, kako su znale i umjele. Samo djedova i baka često nije bilo, oni su uglavnom već bili na drugom svijetu prije no što su im se rodili unuci.

Francuska revolucija i industrijski napredak preokrenuli su Europu naglavačke. Zahtjev za slobodu i ravnopravnost djelovao je i na bračni zakon. Pravo svakoga čovjeka na ženidbu i brak, u Švicarskoj je donesen zakonom od god. 1874. Uslijedilo je procvat romantičnih osjećaja. Građani 19. stoljeća htjeli su ljubav i seksualnost doživjeti i unutar braka. Tržište su poplavile knjige bračnih savjeta, a proizvođači igračaka naglo se umnožili. Djeca više nisu bili mali

“odrasli”, o njima se počelo brinuti i odgajati ih, a ta je dužnost pripala majkama, jer očevi su sve češće radili izvan kuće. Tako je od kuće u kojoj se nekada u istoj prostoriji radilo, spavalo i primalo posjete, postao udoban dom, mjesto na koje se obitelj mogla povući i uživati svoju privatnost.

Samo se jedno nije promijenilo. Kao i prije, muškarac je bio glava obitelji, patrijarh, kome su se žena i djeca morali podrediti. Patrijarhat je srušen tek onda kada je većina naroda oprobala ideal male građanske obitelji. To je bilo moguće tek nakon 2. sv. rata, kada je privredno čudo svima omogućilo skromno blagostanje.

Vjenčanje je izgubilo svoju prvobitnu svrhu: osnovati obitelj. 1978. u Švicarskoj su zakonski izjednačena djeca rođena u braku i izvan njega. Deset godina poslije novim su zakonom i bračni partneri izjednačeni. Time je definitivno završeno vrijeme patrijarhata. Još nikada ljudi u srednjoj Europi nisu bili tako slobodni izabrati način na koji će živjeti,

kao što su to danas. Slobodni smo živjeti sami ili u dvoje, djecu poroditi ili ne, vjenčati se ili ne, rasti se ili ne, izabrati novog partnera ili osnovati istospolni bran. Samo, jesmo li spremni preuzeti i odgovornost za rezultate tih sloboda? ■

— Draga, da ne bi morala prekidati posao, ja ću ti naglas pročitati izvještaj o položaju žena u našem društvu!...

VJENČANJE

U starom Rimu ženiti su se mogle ženske osobe od 12 godina, muške od 14 godina. Često su se ženili stari muškarci s mladim ženama. Brak se zasnivao ne na spolnom odnosu, nego na suglasnosti. Nije bilo matičnih ureda za vjenčanje. Brak se priznavao ako je vjenčanje bilo javno, mladenka nosila tuniku i crvenu maramu na glavi, što je značilo da je brak sklopljen.

U srednjem vijeku mladenkin otac predaje mladenku mladoženji. Poslije se tome ritualu pridružio svećenik. Od 13. stoljeća brak se sklapa pred crkvom ili u njoj, a svećenik je dodijelio blagoslov braka. Pravovaljanost braka potvrdila je, kao u Rimu, javnost. Drugačije nego u katoličkim mjestima, bilo je u reformiranim područjima Švicarske gdje crkveno vjenčanje nije bilo potrebno. Brak je započeo bračnim obećanjem. Pitanje kako oženiti katolika i protestankinju nije se postavljalo, jer su do 1850. mješani brakovi bili zabranjeni. Nakon 1874. uvedeni je civilni brak u matičnom uredu. Taj je danas već godinu dana otvoren i za istospolne partnere. Oni se doduše ne mogu oženiti, ali svoje partnerstvo mogu dati unijeti u matičnu knjigu.

RASTAVA

U 3. stoljeću prije Krista, u starom Rimu rastave su postajale sve češće. Zakon je za rastavu propisivao obostranu suglasnost. Rastavljena žena nije imala pravo na uzdržavanje, ali je natrag dobila svoj miraz. Ako je bila kriva za rastavu, mužu je pripala 1/6 njenog miraza. Briga za djecu uglavnom je dodjeljena ocu.

Katolička crkva je 1274. brak proglasila sakramentom, a rastavu neodovoljenom. Reformator Martin Luther nije to sasvim odobravao. U protestantskoj nauci brak nije važio kao sakrament. Kao razlog za rastavu braka u reformiranom Zuerichu važili su preljub, impotencija, zlonamjerni odlazak, teška netrpeljivost i prijevara. Između 1525. i 1531. pred sudom u Zuerichu raspravljalo se o 207 zahtjeva za rastavu; 72 zahtjeva podnešena su zbog preljuba, 28 zbog impotencije, 107 zbog zlonamjernog napuštanja.

Tekovina Francuske revolucije bila je i uvođenje obaveze sklapanja civilnog braka, koji se tretirao kao ugovor dvije osobe, a mogao se i poništiti. Nakon pada Napoleona ponovno je uvedeno katoličko bračno pravo, koje je tek 1884. poništeno. U Švicarskoj je civilni brak uveden 1874. No tek novi zakon o rastavi braka iz 2000. godine omogućio je ljudima rastavu bez postavljanja pitanja o krivnji. 2006. godine rastalo se 20'981 parova, ili 51,7 %. Iste godine u matičnom uredu oženjeno je 39'817 parova.

1643. godine - red za stolom

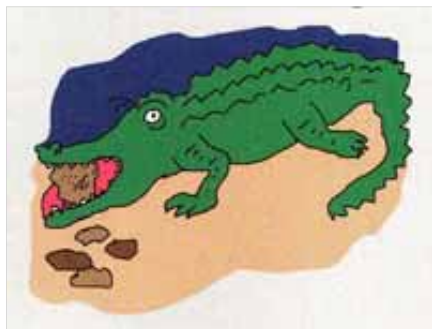

1803. g. - obiteljski život

ZAŠTO...

... KROKODILI JEDU KAMENJE?

Krokodili imaju loš glas. Oni važe kao gramzljivici koji gutaju sve što pravovremeno ne pobjegne s njihovog puta. Gutaju čak i kamenje, ali iz sasvim drugog razloga. Sa punim plućima te su životinje u vodi beztežinske. Težina kamenja pomaže im prilikom plivanja i ronjenja kako bi se lakše stabilizirali i na dnu čekali lovinu. Oštra želučana kiselina otopi kamenje, a ostaci budu izlučeni.

... JE CRNO MORE, CRNO?

Ma kakvi crno! Na suncu se Crno more svjetluca plavo-zelenkasto kao i svako drugo more. Crno je samo onda kada je vrijeme loše i nad njega se nadviju crni oblaci koji svoju sjenu bacaju na vodu.

Na turskom se Crno more zove "Kara-deniz". Kara ne znači samo crno, nego i nepovoljno. O tome puno mogu reći pomorci, jer Crno je more poznato po jakim olujama i nemirnom moru.

... MOHAWK INDIJANCE ZOVU „NEBESKI PENJAČI“?

Mohawk Indijanci ne poznaju osjećaj vrtoglavice. To je poznato od vremena gradnje željezničkog mosta preko rijeke St. Lorenz godine 1885. g. Graditelji su tamošnjim Indijancima predložili da pomognu u gradnji mosta. Mohawk su se penjali po čeličnim žicama, kao da je to dječja igra. Od tada pripadaju najboljim radnicima na visokim građevinama. "Nebeski penjači" su prije svega u New Yorku vrlo tražena radna snaga, zato što u vrtoglavih visinama bez ikakvog problema balansiraju po gredama koje nisu šire od 15 cm.

... NOGE TRNU

Događa se to najčešće kada se predugo kleči ili sjedi podvijenih nogu. Kad se dignemo, noga je bez osjećaja, a onda počinje bockati, kao da po nozi hodaju mravi. Za to je kriv pritisnuti živac. Veza između noge i mozga je otežana. Na sreću, ona se brzo uspostavlja, treba samo ustati i osloboditi pritisnut živac.

PRONAĐI 8 RAZLIKA NA DOLJNJOJ SLICI

Rješenje na stranici 33

Dječji humor

Učitelj pita: "Što biste vi učenici rekli kada bih ja došao tako neuredan u razred, kao što su to mnogi od vas?"
Učenici: "Ništa, mi bismo bili previše pristojni da to spomenemo".

Učiteljica: "Tko mi može reći što je to vjetar?" Ivica: "To je zrak kojemu se strašno žuri".

Učitelj: "Koja ptica ne gradi gnijezdo?"
Ivica: "Kukavica". Učitelj: "A zašto?"
Ivica: "Zato što stanuje u satu".

Profesor prekida svoje predavanje i kaže: "Smijem li zamoliti za tišinu? Kada bi mlada gospoda, koja se tamo odostraga tako glasno zabavljaju, rađe čitala novine, kao što to rade ovi u sredini, mogao bih u miru nastaviti svoje predavanje, a gospoda u prvom redu bi mogla nesmetano dalje spavati."

Što to crtaš? Pita učiteljica maloga Marka. "Mačku". A gdje su joj uši i oči?
– "One su još u olovci."

Učitelj matematike napiše na ploči 3 : 3 i pita: "Što to zanči?"
"Nerješeno!" povici iz razreda.

"Was heisst Shalom?", fragt der Lehrer.
Suzi meldet sich: "Friede, Herr Lehrer".
"Gut. Und was heisst El Shalom?"
Suzi: "Elfride!"

Eine Mutter meint nachdenklich zu ihrer besten Freundin: „Ich fürchte, ich habe unseren Sohn zu streng erzogen.“
"Wieso?"
"Neulich verlor ich ihn im Kaufhaus, und als das Personal ihn fragte, wie

er denn heisse, gab er zur Antwort: „Fritz, lass das.“

"Es gibt Millimeter, Dezimeter, Zentimeter und was noch?" Fragt der Lehrer.
„Elfmeter!“, ruft der kleine Eric.

NE SAMO MUŠKOM SVIJETU
ZANIMLJIVA

VOZILA, VOZILA

Priredila Dunja Gaupp

PRVA RIKŠA

PRIJE 148 GODINA

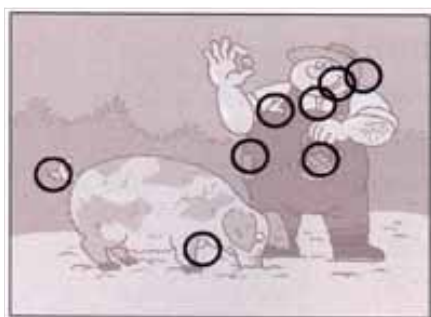

Stoljećima su knezove, plemenite dame i ljude sa poteškoćama hodanja transportirali u nosilkama. Tako i invalidnu suprugu Johnatana Gable. No, tu dobru ženu radi toga je jako mučila savijest. Opterećivalo ju je što je ulicama Tokia u nosiljci stalno moraju nositi iscrpljeni muškaraci.

Jonathan Gable, kao misionar zaposlen u Japanu, 1860. je došao na ideju kako pomoći i svojoj ženi i nosačima nosiljki: dao je nosiljku staviti na dva kotača. Pomoću dugačkih držaljki nosiljku se moglo ne samo držati u ravnoteži, nego i vući bez posebnog napora. Vozilo je odmah izazvalo veliki odjek i dobilo ime „Jin-riki-sha“, što na japanskom znači „Čovjek-snagamašina“.

Oko 1930. rikša je bila revolucionirana: vozač je sjedio na biciklu. To je bila velika olakšica, a istovremeno su se mogle prevladati i veće udaljenosti.

Osam razlika

PRVA PODZEMNA ŽELJEZNICA

PRIJE 145 GODINA

London je oko 1850. imao puno kolodvora, ali svi su oni bili podosta udaljeni od City-a. Do središta grada išlo se pješice ili kočijama. Dva i pol milijuna Londončana svakog su dana prolazili začepljenim ulicama. Kako bi se kaos smanjio i doveo pod kontrolu, došlo se na ideju udaljene kolodvore povezati jednom željezničkom linijom. 10. siječnja 1863. otvoren je „Metropolitan Railway“ kao prva podzemna željeznica na svijetu. Parni vlakovi u podzemlju, bili su „zadimljena“ stvarnost. Nakon učestalih žalbi putnika, podzemna je željeznica elektrificirana. Danas je ona najvažnije prijevozno sredstvo u gradu s 11 milijuna stanovnika. Dnevno preveze 3 milijuna putnika. Britanci svoju podzemnu željeznicu odavno zovu *podzemnica* (Underground) ili *cijev* (Tube), dok se u drugim zemljama zadržala riječ „Metro“ prema prvobitnom imenu prve podzemne željeznice na svijetu.

PRVI TROLEJBUS

PRIJE 126 GODINA

540 metara bila je dugačka dionica u Halensee kod Berlina, na kojoj je Werner von Siemens 29. travnja 1882. g. testirao svoju kočiju na strujni pogon. „Elektromote“, kako je Siemens nazvao svoje vozilo, vuklo je za sobom na jednom kablju kontaktni vagončić koji je bio pričvršćen na električnom vodu i struju usmjeravao na motor. Tu vrstu vagončića na engleskom zovu „trolley“, što je poslije čitavom vozilu dalo ime trolejbus. Ime se do danas održalo, iako struju odavno ne prenosi vagončić nego šipka.

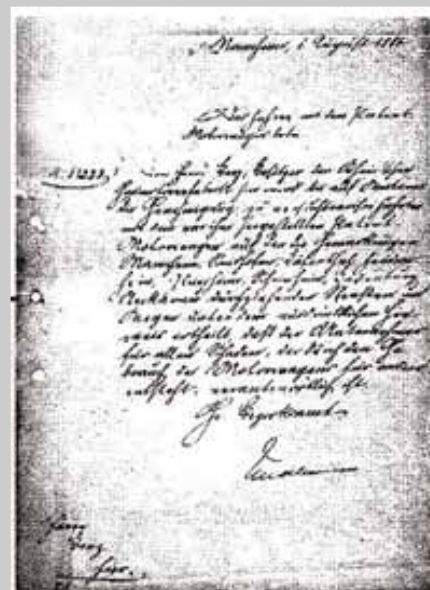
Izum je u Njemačkoj uskoro zaboravljen. Tek 1930. kod Dueseldorfa je napravljena jedna linija, kojoj su dali ime „Fahrdrachtbus“ (autobus na žicu) kako bi bilo jasno da se tu radi o automobilu, a ne željeznici, tako da za njega nije vrijedio zakon za male željeznice. U Švicarskoj trolejbus do danas podliježe zakonima željeznice.

PRVA VOZAČKA DOZVOLA

PRIJE 120 GODINA

Prva vozačka dozvola nije bila izdana na osobu, nego na vozilo i na točno određeno područje. Tu prvu vozačku dozvolu dobio je izumitelj automobila, Carl Benz. Izdata je 1. kolovoza 1888. od Nadvojvodske oblasne službe Mannheim i Nadvojvodskog ministarstva unutarnjih poslova Karlsruhe. Dozvola se odnosila na vožnju s *patentiranim motornim vozilom No. 5:223* i glasila ovako:

„Gospodinu Benzu, vlasniku Rheinske tvornice plinskih vozila, dozvoljava se do daljnjega u svrhu pokusnih vožnji s od njega proizvedenim patentiranim motornim vozilom voziti ulicama i putevima koji vode kroz područje Mannheim, Sandhofen, Kaferthal, Freudenheim, Ilvesheim, Schriesheim, Ladenburg, Neckarau, uz izričitu napomenu, da je privrednik odgovoran za sve štete nastale drugima upotrebom njegovog motornog vozila.“

MLJEČNA ČOKOLADA

STARA 133 GODINE

Mlječnu čokoladu imamo zahvaljujući ljubavi i dobrosusjedskim odnosima. Daniel Peter iz Vevey-a proizvodio je svijeće. No, posao su mu uništile nadolazeće petrolejske svjetiljke. Ali, zato je Peter imao sreće u ljubavi. Oženio je Fanny Cailler, kćerku lokalnog proizvođača čokolade. Tako je Daniel, gotovo usput, otkrio čokoladu. Čokolada je u to vrijeme, sredinom 19. st. bila relativno gorka. Kao pravi Švicarac, Peter je pokušao čokoladu pomiješati s mlijekom. Time bi seljaci dobili nove otkupljivače mlijeka, udio skupoga kakaoa bi se smanjio, a čokolada bi bila slađa. Bila bi! Samo, Peteru nikako nije uspjelo sjediniti mlijeko i čokoladu. Tu mu je u pomoć priskočio susjed i prijatelj. Bio je kemičar, zvao se Henri Nestlé i upravo je izmislio kondenzirano mlijeko. I vidi čuda, odjednom je sve proradilo! Daniel Peter proizveo je 1875. prvu mlječnu čokoladu sa kondenziranim mlijekom. Pod imenom „Gala Peter“ proizvod je doživio veliki uspjeh. dg ■

MAGGI - STAR 122 GODINE

Julius Maggi, sin talijanskog doseljenika i Švicarke, posjeduje mlin u Kemptall-u, ali posla je sve manje, zato pokušava iznaći nove puteve, proizvoditi nešto novo. Liječnik Fridolin Schuler daje mu

ideju napraviti nešto za bolju ishranu radnika, kako bi u kratkim stankama za ručak pojeli nešto ukusno i zdravo. Julius 1886. kreira gotovu juhu. Iste godine lansira i legendarni Maggi začim u tipičnoj smeđoj boci dugoga grla. Proizvod postaje toliko popularan da ukusom slična mirodija (Liebstöckl) u narodu dobiva ime „Maggi mirodija“, iako nije sastavni dio recepta. Gurmanski kuhari o Maggi ne žele ni čuti, ali u švicarskom domaćinstvu smeđa boca ima svoje čvrsto mjesto. dg ■

NA TRŽISTU PUNIH 56 GODINA

KNORR AROMAT

Gotovo niti jedno drugo poduzeće nije toliko utjecalo na ukus Švicaraca kao proizvođač hrane Knorr. U firmi iz Thayngen-a (Schaffhausen) izmišljeni su juha u vrećici 1949., Aromat 1953., umak za pečenje Stocki 1971. i mnogi drugi kulinarški proizvodi moderne kuhinje. Ono što mnogi ne znaju, Knorr je nekada bilo njemačko poduzeće, koje je 1907. u Švicarskoj otvorilo svoju podružnicu. I upravo u njoj su istraživači živežnih namirnica iznašli i složili mješavinu soli, mirodija, kvasca i škroba. Kada je 1952. u prodavaonice stigao „Knorr biljni ekstrakt“ ostao je gotovo nezapažen. Maggi smeđa boca s tekućim začimom ostala je nedodirljiva kraljica mirodija. Moralo se izmisliti novo ime. „Aromat“ je zvučalo dobro. Još bolje je bilo to što je firma Knorr kantinama i ugostiteljskim objektima darivala 30'000 stalaka za sol, papar i „Aromat“. Domaćice su tako mogle isprobati novo sredstvo, prije nego se odluče na kupnju. Bio je to vješt potez, kojim je Aromat u najkraćem vremenu postao poznat širom zemlje.

„Fondor“, praktički identičan proizvod konkurentne firme Maggi, nikada nije dostigao istu popularnost. Zato Aromat i Maggi do danas ravnopravno stoje u regalima jedan uz drugoga. Povodom obilježavanja 100-tog rođendana poduzeća Knorr, iz zaborava je izvučen i Knorlić – patuljak u crvenom odjelcu („De Knorrlin bin i – Knorr-Suppe bring i!“/ „Mali sam Knorli – juhu knor vam donosim“) bio je reklamni slogan, koji danas ponovno ispunjava svoju zadaću – na sebe privući pozornost kupca. dg ■

Mijenjala se samo kutija.

RICOLA

LIJEČI 68 GOD.

Preko stotinu slastica od šećera proizvodio je mali pogon u Laufental-u. Jedan od njih bio je bonbon od ljekovitih trava.

Erich Richterich isprobavao je recepturu, sve dok mu se 1940. nije posrećilo. Od 13 ljekovitih trava i puno šećera napravio je bonbon protiv kašlja koji je usput i dobro prijao, pa je tako ubrzo osvojio svijet. Ta slatka stvarčica dobila je isto ime kao što se zvalo i poduzeće: Ricola, a to je kratica početnih slova „Richterich & Co., Laufen“.

Ricola nije prijala samo kao bonbon. Mnogi su ljudi crnu kockicu prelili vrućom vodom i tako napravili čaj. Firma je prihvatila tu ideju i počela proizvoditi instant čaj. Švicarci nisu samo izmislili Ricolu, kako se može čuti u legendarnom reklamnom spotu Ericha Vocka, nego taj bonbon jedino oni proizvode. Ljekovite trave isporučuje 200 bioselektiranih pogona iz cijele Švicarske. dg ■

PRIJE 104 GODINE

PRVA OVOMALTINA

Sredinom 19. stoljeća od slabe i nedovoljne prehrane umiralo je svako peto dijete. Georg Wander to više nije mogao mirno gledati. U svom „kemijsko-tehničkom i analitičkom laboratoriju“ u Bernu pomno je radio na tome da iz ječma napraviti dugotrajni ekstrakt slada, što mu je na kraju i uspjelo. Sin Albert, apotekar i kemičar, nastavio je pokuse svog prerano umrlog oca. On je ekstrakt slada nadopunio jajima, mlijekom i medom, a kakaom zaokružio okus produkta. 1904. Wander je prodao svoju prvu „Ovomaltinu“, nazvanu prema glavnim sastojcima: slador (latinski maltum) i jaja (ovum). Proizvod se prvobitno prodavao samo u apotekama, kao nadopuna ishrane bolesne i slabije djece. Poslije je stiglo u prodavaonice živežnih namirnica kao obiteljska hrana za roditelje i djecu. 1913. izgrađena je prva inozemna tvornica Ovomaltine i to u Engleskoj, gdje se taj napitak do danas zove „Ovomaltine“. dg ■

izgrađena je prva inozemna tvornica Ovomaltine i to u Engleskoj, gdje se taj napitak do danas zove „Ovomaltine“. dg ■

IMPRESSUM**NAKLADNIK / HERAUSGEBER:**

HRVATSKA KULTURNA ZAJEDNICA U ŠVICARSKOJ
KROATISCHER KULTURVEREIN IN DER SCHWEIZ

Društvene obavijesti -

GLASILO HRVATSKE KULTURNE ZAJEDNICE U CH

ZA POTPISANE ČLANKE ODGOVARA AUTOR, ZA NEPOTPISANE
UREDNIŠTVO

Uredništvo / Redaktion:

Osvin Gaupp, glavni urednik / Chefredaktor
Tomislav Kukalj, urednik web stranice
Dunja Gaupp, grafičko oblikovanje
Darko Kolić

Priloge i oglase slati na:

Kroatischer Kulturverein, Postfach, 8050 Zürich
FAX: 0041 56 2218208, e-mail: hkzkkv@hkz-kkv.ch
www.hkz-kkv.ch

Vodstvo udruge / Führungsorgane**Upravni odbor / Vorstand:**

Ivan Matarić, predsjednik
Dunja Gaupp, dopredsjednica
Tomislav Kukalj, dopredsjednik
Marija Čulap Imhof, tajnica
Marija Vučković

Nadzorni odbor / Kontrollstelle:

Franjica Kos, predsjednica, Marija Macukić

Kolektivni član / Kollektivmitglied:

Hrvatsko glazbeno društvo
"Tamburica", Vorarlberg

Počasni članovi / Ehrenmitglieder:

ing. Stipe Rošić,
dr. Vlado Šimunović,
prof. dr. Marko Turina,
† prof. dr. Žarko Dolinar,
† fra Lucijan Kordić,
† dr. Jure Petričević,
† prof. dr. Vladimir Prelog,
† dr. Tihomil Rađa

Narudžbenica kojom neopozivo naručujem:

Naslov	CHF	Kom.
Tuđmanizam i mesičizam, Zdravko Tomac	40.-	
Haaški sud "Zajednički zločinački pothvat" - Što je to?	15.-	
Vrijeme krivokletnika, Miroslav Tuđman	35.-	
Presvjetli i Rabin, Miroslav Međimorec	30.-	
Haaška formula, Višnja Starešina	25.-	
Predsjednik protiv predsjednika, Zdravko Tomac	25.-	
Ponoćne misli, Zdravko Tomac	25.-	
S one strane granice, Š. Š. Čorić	25.-	
Ambra, Ivan Aralica	50.-	
Piše Sunja Vukovaru, Miroslav Međimorec	35.-	
Frankfurtska veza, M. Međimorec	35.-	
Anglo američki establishment, Carroll Quigley (prijevod Emil Čić)	45.-	
Povijest hrvatskih neprijatelja, Emil Čić	35.-	
Trećejanuarska Hrvatska, Joško Čelan	25.-	
Oteto zaboravu, Joško Čelan	30.-	
Oklevetani narod, Hrvati u BiH 1990.-2000. Joško Čelan	25.-	
CD "Zabranjena priča", Dario Plevnik	15.-	
DVD "Oprez, Mine!" - Zbor Angelus humanitarni koncert "Pazi, ne gazi"	20.-	

(poštarina nije uračunata u cijenu)

Ime i prezime, adresa i telefon naručitelja:

Potpis: _____

Narudžbenicu poslati na adresu:

Hrvatska kulturna zajednica
Kroatischer Kulturverein
Postfach, 8050 Zürich

Knjige se mogu naručiti i na:

Važne adrese
Wichtige Adressen

Veleposlanstvo RH

Thunstr. 45, 3005 Bern
Tel. 031 3520275, Fax: 0313520373
Konzularni odjel:
Tel. 031 3525080, Fax: 0313528059

Konzulat RH

Bellerivestr. 5, 8008 Zürich
Tel. 044 4228318, Fax: 044 4228354

Konzulat RH

Via Folletti 20, 6900 Lugano
Tel. 091 9666310,
Fax: 091 9672110

HRVATSKI SVJETSKI KONGRES CH/FL

Kroatischer Weltkongress CH/FL
Franjica Kos, tajnica
Postfach 3664, CH-8021 Zürich
Tel./FAX 055 2407258
e-mail: f.kos@bluewin.ch

HRVATSKI SVJETSKI KONGRES

Kroatischer Weltkongress
Glasnogovornik: prof. dr. Šimun Šito Ćorić
Untere Winkel 7, CH-4500 Solothurn
Tel. +41 32 62192022, Fax: +41 31 6219208
e-mail: scoric@swissonline.ch

HRVATSKA DOPUNSKA ŠKOLA

Zürcherstrasse 48, 8953 Dietikon
telefon 044 212 65 44; fax 044 212 65 46
e-mail: hds-ch@bluewin.ch

MATZA
RESTAURANT
Matza
PIZZERIA

Familie
Pandurević Mladen & Tatjana

Alte Simplonstrasse 17
3900 Brig
SCHWEIZ

tel.: 027-923-1595
natel: 078-835-2054
e-mail: k.mladen@bluewin.ch

GALERIJA

Vlado Franjević

Der 1963 in Martinac, Kroatien, geborene, seit 1993 in Liechtenstein wirkende Vlado Franjevic zählt zu den markantesten Kunstschaaffenden des Landes (FL).

Dr. Thomas E. Wanger: "Kunst befindet sich überall um uns herum, die Natur ist eine reine Kunst, aber sie benötigt ein Kinderauge, es zu geniessen und das reinste vom Herzen, den anderen es zu zeigen. Ich finde eine kindliche Freude in den Augen von Vlado Franjevic welche sehr ansteckend ist. Ich wünsche, dass wir alle Menschen wie Vlado wuchsen, um Freude im Leben um uns herum zu sehen und sie auszudehnen und rund herum zu verbreiten. <http://www.vlado.li/>

P.P./JOURNAL
CH-8050 ZÜRICH

AZB
CH-8050 ZÜRICH

